

VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMÂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția:
Str. D. Cantemir No. 36.
Administrația:
Parcul Ștefan cel Mare No. 8.

Apare
la 1 și la 15 a fiecărei luni

ABONAMENT:
Parohiile : . . . . . 200 Lei
Particulari : . . . . . 160 Lei
Membrii Agrului . . . . . 100 Lei

No. 3139/1934.

Ziua misionară.

Publicăm mai jos în întregime apelul Comisiunii Pontificii pentru propaganda credinței cu aceea, ca în ziua de 21 Octombrie crt., când întreaga Biserică catolică serbează ziua misionară, în toate bisericile eparhiei noastre să fie publicat și explicat acel apel și tot atunci să se facă în biserică o colectă pentru marea operă de propagare a credinței. Suma colectată se va trimite până cel mult în 1 Noiembrie crt., la adresa Oficiului administrativ al fond. diecezane cu indicarea „colectă pentru misiuni“.

Conform Decretului Sacrei Penitenciariei Apostolice, publicat în *Acta Apostolicae Sedis* din 14 Septembrie crt., toți credincioșii cari în ziua misionară se cuminecă și se roagă pentru întoarcerea necredincioșilor își câștigă îndulgințe plene; iară acei cari cu inimă înfrântă și cu evlavie vor lua parte la vre-una din slujbele bisericesti ce se vor oficia în acea zi și se vor ruga pentru întoarcerea necredincioșilor vor dobândi îndulgințe parțiale de șapte ani.

Oradea, 2 Octombrie 1934.

Pentru ziua misionară din 21 Octombrie 1934.

Cuceririle Bisericii.

Serbăm centenarul al XIX-lea dela Răscumpărare. De când vârful Calvarului a fost stropit cu sângele purpuriu al Omului-Dumnezeu, până în momentul istoric de azi, când Papa Piu XI, interpretând sentimentul tuturor creștinilor a evocat și a prăznuit cu un ritual solemn al iertării acest eveniment sublim al celei mai înalte răscumpărări, au trecut 19 veacuri, în cursul cărora, opera Mântuirii, în mijlocul atâtor peripeții furfunoase și uneltiri omenești, a fost perpetuată înzind mereu popoarele la lumina adevărului și în comorile harului divin. Câte suflute au fost mântuite într'un curs de atâtea veacuri! Câte popoare au fost conduse la poalele crucii devenind astfel mature și trăind din

sucul dătător de viață ce isvorește din acel lemn minunat. Câte civilizații ridicate în numele Mântuitorului au înflorit pe acest pământ, înbogățind cu aportul lor omenirea cu binefaceri neprețuite. Istoria erei creștine nu este altceva decât istoria unei ascenziuni continue, în cursul căreia neamul omenesc, după ce a lăpădat barbarismul și a înlocuit forța cu dreptatea schimbând moravurile, a gustat bucuriile cele mai curate ale vieții și a scris în analele culturii, artelor, științei și progresului poezia măririlor sale.

Acestea sunt cuceririle pe cari Biserica, vestitoarea mesajului lui Cristos și moștenitoarea sângelui Său prețios, le-a făcut între cele mai grele contraste doborând superstiții și greșeli, iar popoarelor arătându-le calea cea sigură a progresului obștesc și moral.

Sforțările titanice săvârșite în timpul din urmă pe teren religios științific și politic pentru turburarea operei Bisericii și împiedecarea misiunilor ei apostolice, n-au isbutit să-i oprească pasul triumfal în cuceririle sale. Credința Bisericii catolice pătrunde și înaintează biruitoare pe vastele continente ale Africii, Aziei și peste Oceane, vestind cuvântul Mântuirii și culegând roade îmbelșugate între popoarele cari până ieri ignorau și disprețuiau poruncile sfinte ale Evangheliei. Este aurora timpurilor noi, care licărește pe acele ținuturi îndepărtate, lăsând să întrevădem o lumină de viață creștină și civilizată, fecundată de obsolesile și sângele eroilor martiri.

Câte suflute mai sunt de mântuit!

Durere însă că priveliștea strălucită a cuceririlor ce se realizează mereu și speranțele cari răsar de aici, sunt întunecate întru câțva de trista realitate a mulțimilor cari se află încă înafară de câmpul de activitate al misionarilor. Mai sunt gloate nesfârșite la cari încă n'a ajuns ecoul evangheliei. Sunt popoare cari și azi se află în întunericul păgânismului din care nu pot ieși. Sunt ținuturi nesfârșite unde stăpânește Mahomedanismul neîblânzit cu legile-i de fer. Sunt triburi scufundate în greșeli fataliste și superstiții, cari nu le lasă să întrezărească noul orizont al lumii spirituale. Dar mai trist este că în ținuturile acele vaste a pătruns deja, ori este gata să pătrundă, viclenia protestantă, care adăugând la vechile greșeli de mai înainte rătăcirile unei credințe care nu mai este credința cea adevărată a lui Cristos, împiedecă, sau cel puțin îngreunează cucerirea acelor popoare de către Misionarii catolici.

Așa se pierd milioane și milioanele de suflute pentru care zădarnică este jertfa Calvarului. Aruncând

o privire pe hărțile geografice ale globului, și fixându-ne ochii pe zonele imense unde încă n'a fost înplântată Crucea Nazarineanului, trebuie să rămânem adânc măhniiți, dacă nu chiar emoționați până la lacrimi, cași marele sfânt Ioan Bosco, când privea aceasta hartă muncit de dorul de-a converti popoarele îndepărtate. Aceasta este o priveliște plină de griji, care a muncit sufletul lui Benedict XV și muncește azi marele suflet al lui PIU XI, ale cărui străduințe pentru propovăduirea evangheliei la păgâni sunt legate de o serie întreagă de inițiative laudabile și sfinte. Martori ai acestei priveliști dezolate sunt înșiși misionarii noștri, cari din tranșeele luptelor lor ridică din adâncul inimii strigătul în fiecare zi cerându-ne cu stăruință mijloacele pentru a da asalt ținuturilor păgâne și a le câștiga pentru împărăția lui Cristos.

Trebuiesc mijloace, oameni și provizii.

Oastea misionară actuală, cu toate că în anii din urmă s'a sporit simțitor, este insuficientă atât pentru a păstra pozițiunile câștigate cât și pentru a proceda la noi înaintări. Actualmente lucrează pe câmpul misionar 18.028 preoți stâini și indigeni; 8755 fraji coadiutori; 50.555 sore străine și indigene; 74.147 cateheți; 62.087 învățători. Aceasta armată totală de 213.572 soldați ai lui Cristos, care abia ar fi de ajuns pentru o singură națiune catolică organizată din punct de vedere bisericesc, este de tot puțină pentru lumea misionară atât de întinsă, dacă finem seamă de extinderea nemăsurată a continentelor unde totul trebuie întemeiat, și unde adesea trebuiesc mulți ani de muncă numai pentru a desțeleni pământul înainte de a începe sămânatul. De aceea e nevoie nu numai de îngrijirea de noi misionari străini, dar și de preoți indigeni, cari trebuiesc pregătiți la fața locului printr'o lungă și solidă formare morală și intelectuală, ceea ce necesită enorme cheltuieli.

Afară de aceasta, cei 213.572 muncitori evangheliici, mai trebuie să aibă pâinea de toate zilele, fie cât de modestă, pentru a putea trăi și a dovedi munca zilnică și anevoiasă. Să nu se creadă că harnicii aceștia au la dispoziție mijloace, resurse locale, de unde să-și procure întreținerea necesară. Este vorba în genere de creștini săraci, cari nu sunt în stare să întrețină pe preoții lor, ba din-contră adesea sunt așa de săraci încât trebuie să facă apel la milostenia misionarilor.

Mai adaugați că aceasta armată de luptători are nevoie de arme și de mijloace potrivite pentru a pătrunde în țările păgâne ori pline de greșeli și pentru a propovădui acolo religia lui Cristos. Mijloacele acestea sunt capele și biserica, unde se vestește cuvântul lui Dumnezeu, se administrează sacramentele, se desfășoară în cultul divin cea mai eficace propagandă apostolică, sunt școalele, unde tinerimea păgână ia lecții și prin instrucțiunea dată de învățătorii catolici învață și adevărurile credinței vestite de Mântuitorul. Sunt operele de asistență socială, prin care venind în contact cu o dragoste practică în mod eroic, gustă bunătatea și frumuseța creștinismului. În prezent se află în țările misionare 56.237 biserici, 37.200 școli cu 2.288.171 tineri, 771 spitale cu 36.301 paturi, 108 spitale de leproși cu 12.779 paturi, 1.971 orfelinate cu 112.990 orfani, 428 aziluri pentru bătrâni cu 17.668 bătrâni plasați. Cum să se întrețină toate acestea așezăminte de credință de cultură și de ajutor? cum să

se înființeze alte institute de felul acesta unde se înfunde zilnic activitatea misionară, dacă vor lipsi mijloacele și proviziile necesare pentru întemeierea și întreținerea lor?

Nevoi extraordinare

Afară de acestea nevoi ordinare și urgente cari formează viața și speranțele misiunilor, se adaugă din vreme în vreme altele cari agravează situația și așa critică a vestitorilor evangheliei. În India este cutremurul de pământ care dărâmă biserici școli și aziluri, lăsând durerea și jalea peste acelea creștinătăți înfloritoare. Pe insulele întinse ale Oceanului sunt cicloni și tifoni, cari din când în când bubue cu furie distrugând case și clădiri ridicate cu atâtea jertfe. În China sunt inundațiile râurilor Galben și Albastru, cari distrugând zăgazurile și barierele inundă teritorii imense, făcând mii și mii de victime, pricinuind mizerii înfricoșate, ce silesc pe locuitori să emigreze să-și caute aiurea muncă și pâine. Tot în China bantue cu furie banditismul și comunismul, cari, aliați în ură neîmpăcată, cu cruzime atacă misiunile noastre jefuind și pustiind tot ce iese în calea lor. În Africa este seceta care usucă holdele, este epidemia ce biciuește pe sârmanii locuitori, este boala somnului cu toate urmările dezastruoase pricinuite de dansa. Apoi ici colea este scumpetea care chină satele și orașele pricinuind o lipsă generală ce se revarsă în mod inevitabil pe misiunile catolice deja sărace și încercate de alte nenorociri și într'o stare plină de griji.

Față de atâtea nenorociri misionarii sunt nevoiți nu numai să direagă și să refacă cu răbdare tot ce a distrus forța naturală și răutatea oamenilor, ci să dea și ajutor acelor populații, cari după ce au gustat odată dărnicia Păstorilor lor, numai dela dânsii așteaptă pâinea ce le lipsește și mângăerea care să-i întărească în încercările dureroase.

Cine se îngrijește de toate?

Ceea ce înfruntă nevoile ordinare și extraordinare ale Misionarilor este fără îndoială Opera Papală a Răspândirii Credinței: *operă principală, funda mentală, indispensabilă pentru viața și viitorul Bisericii luptătoare care se desvoltă tot mai mult în țările păgâne*. Opera care a devenit: »Organ al însuși Scaunului Apostolic pentru adunarea ofrandelor credincioșilor din toate părțile lumii și pentru distribuirea lor la toate Misiunile catolice«.

Dacă acest organ vital va fi întreținut mereu prin darurile marimonioase ale credincioșilor, viitorul Misiunilor este asigurat. Dacă însă darurile vor continua să scadă, vom avea neapărat o micșorare în desvoltarea propagării evangheliei, o micșorare care poate fi motiv de mare descurajare pentru neînfricoșării pionieri, cari, pentru realizarea programului lui Cristos luptă zilnic cu greutatea de tot felul.

Episcopii noștri și-au dat bine seamă de nevoia susținerii Operei propagării credinței; își dau toată silița ca zisa Operă să-și ajungă scopurile pentru cari a fost întemeiată. Le exprimăm și pe calea aceasta recunoștința noastră cea mai vie. Însă nu toți sprijinesc străduințele Episcopatului. Este încă lipsă de înțelegere din partea celor ce nesocotesc aceasta operă, și din partea acelor cari îi fac daună, fie chiar involuntar. De fapt foarte mulți oameni trăesc și fac cași când n'ar exista Misiunile și n'ar fi mili-

oane de păgâni de convertit. Iar alții folosindu-se de buna primire de care se bucură ideea Misiunilor în mijlocul poporului creștin, nu fac altceva decât să cerșească mereu și cu stăruință obolul credincioșilor, deși acesta nu este întrebuințat atunci de loc pentru scopul Misiunilor sfinte, sau este întrebuințat abia în parte. Urmează apoi că Opera Propagării Credinței, făcând o singură dată într'un an, în luna Octomvrie, apelul său pentru Ziua Misionară, găsește terenul deja exploatat și ceea ce adună e cu bine inferior față de nevoile dela ordinea zilei ale Misiunilor.

Stagnarea ofrandelor

Trebue să constatăm cu durere, că pe când Opera Pontificală a Propagării Credinței își împlinește admirabil misiunea ei spirituală, culturală și de organizare, mulțumită Directorilor Naționali atât de râvnitori și mulțumită conlucrării ce li se dă din partea Directorilor Eparhiali, pătrunși și aceștia de un zel infocat, de altă parte ofertele anuale scad simțitor.

Din nefericire ne găsim într'o stagnare ce dă de gândit. Să vedem statisticele cele mai noi. În anul 1929 s'au adunat pentru pomenita Operă 66.383.863 lire italiene; în 1930 62.954.652, în anul 1931 lire 52.089.073; în anul 1932 lire it. 45.980.361; în anul 1933 aproape 38.210.000 lire italiene.

Care este cauza acestui regres? Criza economică care bântue prin toate țările din lume și paralizază chiar și cele mai binefăcătoare lucrări, negreșit este unul din factorii ce contribuie la aceasta stagnare. Inșă nu este unicul factor. Dacă toți preoții de mir ar fi pătrunși de însemnătatea Operei și i-ar dedica cel puțin în ziua misionară energiile lor prețioase pentru a ajunge scopul atât de înalt ce își propune, dacă clerul regular așa de numeros și atât de meritos și-ar da silința într'o nobilă întrecere pentru reușita acelei zile, dacă poporul depe tot locul ar fi lămurit asupra situației și nevoilor urgente ale Misiunilor, stagnarea aceasta nu s'ar verifica în așa măsură. Nu trebue să uităm că poporului îi plac Misiunile catolice și știe să aprecieze eroismul solilor lui Cristos, rămâne adânc emoționat de jertfele lor, cari adesea n'au nume pentru că sunt prea sfășietoare. Sunt unele parohii cu aproape o mie suflete, cari nu râvna parohului sau a unui propagandis activ reușesc să adune într'un an două sau chiar și trei mii lire italiene, ceea ce înseamnă două sau trei lire de locuitor. Dacă pilda acestor parohii pe cari în anul viitor le vom îndica cu numele în toate revistele noastre — ar fi urmată pretutindeni, stagnarea ar înceta ca prin farmec și greutățile problemei misionare în mare parte ar fi rezolvite.

O mare și grea răspundere

Dacă fii greșelilor și ai întunericului fac sforțări enorme ca să triumfeze planurile lor nelegiuite, ce nu trebue să facem noi fii adevărului și ai luminii? Misiunile protestante sunt ajutate din belșugul banilor ce li se furnizează din toate părțile cu o solidaritate impresionantă. Pentru ce nu facem și noi la fel cu un gând mult mai nobil, anume de a mântui sufletele fraților noștri păgâni? Să ne aducem aminte de îndemnul grav al lui PIU al XI-lea rostit de pe înălțimea tronului apostolic în cuvântarea sa din ziua Ruseliilor 1922: „Că un singur suflet să se piardă din cauza întârzierii noastre, din cauza lipsei de milostenia noastră; sau chiar și numai un singur misionar să

trebuiască să-și uprească pasul din lipsa de mijloace pe cari noi să i-le fi denegat, este o mare răspundere la care nu ne-am prea gândit întotdeauna noastră”.

Ca și oameni, ca cetățeni și creștini catolici să căutăm să ne scăpăm sufletul nostru de povara unei răspunderi așa grele, dând ajutor misiunilor catolice și desfășurând o muncă de apostolat folositoare, îndestulind trebuințele neoboșiiților muncitor ai evangheliei.

Să înflorească deci sentimentul milosteniei pentru Ziua Misionară din anul acesta, care trebue să fie o solemnă manifestație de recunoștință față de Mântuitorul lumii. Să fim largi la inimă în rugăciunile noastre, la Impărtașeniile noastre și la orele de adorațiune, cari în ziua de 21 Octomvrie vor fi dedicate în mod special Domnului, ca să nu slăbească energia Misionarilor și pentru ca din brezdele deschise cu ostenelele lor, să răsără și să crească secerișul înbelșugat. Să fim darnici și să ne înscriem cu toții la Opera Răspândirii Credinței; mica și neînsemnata cotizație anuală să denote datoria fiecăruia față de marea cauză a fraternității omenești. Toată lumea creștină și civilizată să fie largă la inimă dând obolul cerut în Ziua Misionară, care este destinată numai și numai pentru Opera Papală a Propagării Credinței. A refuza acest obol ar însemna a nesocoti opera de civilizație și de cultură urmărită cu atâta tragere de inimă de către neîntrecuții eroi, cari pentru ridicarea morală și socială a popoarelor îndepărtate au părăsit căminul, patria și au renunțat la orice țintă de satisfacție pământească.

Fiecare om care are o credință și un ideal, în ziua misionară trebue să devină propagator și apostol în deșteptarea inimilor nesimțitoare, indiferente sau reci față de datoria milosteniei. Să facă aceasta din dragoste către Isus, care în aceea zi se face cerșetor pentru continuătorii operei Sale de Răscumpărare. Să o facă aceasta întru amintirea aceluia sânge dumnezeesc, care pe Calvar s'a vărsat pentru toate popoarele. Să o facă aceasta pentru acel tezaur de cultură și inviolabil ce națiunile mai înaintate au primit dela creștinism. S'o facă, în sfârșit, pentru a da o mângâiere și în acelaș timp o dovadă de recunoștință acelor soldați neînfricoșați, cari în ținuturile sălbatice ale Misiunilor cu munca și cu sângele lor înfăptuesc în inimi Impărăția lui Dumnezeu.

Roma, la 10 August 1934.

Din Palatul Propaganda Fide.

Carlo Salotti,

Archiep. Tit. de Filipopoli din Tracia
Președintele Operei Papale pentru
Propagarea Credinței.

Mons. Franco Carminati,

Secretar General
al Operei Pontificale pentru Propag. Cred.

Nn. 3273/1934.

Necrolog.

Cu durere comunicăm Veneratului Cler diecezan, că On. Gheorghe Cavași, paroh în Șilindru, în ziua de 20 Septemvrie crt. a repausat în Domnul în anul al 69-lea al vieții și al 42-lea al preoției sale.

Frații preoți pentru odihna sufletului adormitului frate vor aduce la altarul Domnului sufragiile pii îndatinate.

Oradea, 11 Octomvrie 1934.

PARTEA NEOFICIALĂ.**Congresul AGRU-lui la Lugoj.**

Zilele de 5, 6 și 7 vor rămâne înscrise cu litere de aur în istoria tinerei Asociații generale a Românilor Uniți.

Sub impresia evenimentelor desfășurate într'un cadru de grandoare unică, nu putem aprecia după cuviință însemnătatea lui.

De aceea, lăsând în sarcina istoricului viitor această apreciere, ne facem datoria de modești cronicari, încreștând pe răbojul vremii diferitele momente, așa cum s'au perândat în urmarea lor firească.

Sedința comitetului central

s'a ținut Vineri, 5 Oct. 1934, în sala cazinoului civil și militar din Lugoj. Deși ședința a avut caracter intim, luând parte activă la ea numai membrii numitului comitet, totuși de lucrările ei s'au interesat foarte de aproape și alți membri ai Asociației, precum și numeroasa asistență prezentă acolo.

Din cei mulți remarcăm pe: dr. Valer Roman, subsecretar de stat; Ion Agârbiceanu, scriitor, protopop de Cluj; dr. Iacob Popa, reprezentantul Mitropoliei unite din Blaj; canonic Ștefan Roșianu; dr. Gelu Egri, Oradea; protopop Gheorghe Maior, canonic dr. Aloisie Ludovic Tăutu; canonic dr. Augustin Maghiar, Laurențiu Fodor, d-na Mina dr. Egri, Maria dr. Radu, Alma Radu, Angela Sălăjean; canonic dr. Georgescu din Oradea; dr. Oarga, Cluj; Alexandru Borza, prof. universitar; dr. Ioan Buia, dr. Anton Gabor, Iași; dr. Emil Lobonț, vicepreședintele Camerei; Merlos Irene, din Beiuș; dr. Marianescu, Lugoj; P. Herlo, Arad; dr. Irina Berinde, Sighet; dr. Bârlea cu d-na, prof. Dion cu d-na, dr. Nicolae Brânzeu, protopopul Jivanca, dr. A. Popa, secretarul general al Agrului; canonic Crișan, d-nele: Ienea, Rezei, Zasloji, profesor Bacău, etc., etc.

Ziua I de congres.

a fost Sâmbătă, 6 Oct. 1934. Ca de obicei, congresul s'a început cu sfânta liturghie, în timpul căreia s'au spovedit și împărtășit o mulțime de credincioși, în frunte cu membrii comitetului central al AGRU-lui. Ședința de deschidere a avut loc la orele 9³⁰, în aceeași sală.

Cu acest prilej, d. ministru *Valer Pop*, președintele Asociației a rostit următorul discurs:

»Simt o deosebită satisfacție și bucurie ca, în ședința de azi, să presidez al cincilea congres general al Agrului în acest frumos oraș din Banat. O scurtă privire asupra trecutului asociației noastre, când a răsărit ideea înființării Agrului, cu mare sbucium și muncă migăloasă s'a putut ajunge unde suntem astăzi.

Scopul activității noastre nu poate să nu fie așa numită culturalizarea maselor pe tărâm spiritual. Ideea a fost o idee de apărare, iar azi o idee de afirmare spirituală a bisericii și doctrinei sale.

Asociația noastră nu e o afirmare de castă, ci o contribuție efectivă și reală la romanizarea și consolidarea statului român, să clădim temelia solidă pe care nu o poate da de cât mama noastră care este biserica.

Ca ori ce început, societatea noastră a avut entuziaști și sceptici. Cei dintâi, vedeau o dezvoltare

rapidă, un model de formație puternică, un factor de prietenie între credincioșii. Scepticii din contră, nu credeau în reușită crezând ideea prea înaintată pentru o națiune ca a noastră aflată abia în formație. Majoritatea credea că, lipsind statornicia și încrederea, noi, întemeetorii Agrului ne-am cam pripit la această mișcare și în scurt timp nu va rămâne decât o amintire din toată strădania noastră.

Astăzi, după cinci ani de funcționare, constatăm cu satisfacție, că activitatea noastră a depășit cu mult chiar prevederile entuziaștilor. Pretutindeni se știe despre »Agru« se cunosc manifestațiile strălucite ce a dobândit.

Azi, această sărbătoare a luat o amploare foarte mare, câștigând o etapă, pe care alte naționalități cu o viață, mult mai veche ca a noastră nu o putea realiza de cât în decenii. E o satisfacție, o mândrie dacă vreți, un îndemn frumos pentru tineretul nostru. Comitetul central și-a făcut cu prisosință datoria, deschizând un drum larg în rândurile poporului român.

Să dea bunul Dumnezeu să fim animați totdeauna de aceeași dorință fierbinte ca prin gradul și amintirei jertfelor și luptelor noastre să îndreptăm gândurile și faptele generațiilor ce vor veni. — D-sa învoacă binecuvântarea Celui de sus, după care declară adunarea generală deschisă.

Din raportul secretarului general

Implinindu-se 5 ani dela fondarea Agrului, numărul organizațiilor Asociației generale a Românilor Uniți, a crescut dela 683 câte au fost în anul precedent, la 793, adică în total cu 110 față de trecut, reprezentând un total de 55.000 de membrii fondatori, pe viață, activi și ajutători.

Raportul remarcă activitatea multilaterală a organizațiilor eparhiale. Unele din congresele lor generale, precum și din ședințele și șezătorile lor, cu programe creștinești excelent întocmite, stau să întrecă în fast și strălucire însăși organizația centrală dela Cluj. Membrii se disting prin cercetarea regulată a Bisericii, prin împodobirea sfintelor lăcașuri de închinare, prin organizarea de coruri, prin activitate caritativă și chiar prin grija de cei mici, pe care îi încurajează cu premii la examene, mici ajutoare materiale etc.

Din Arhidieceza Blajului se distinge puternica organizație din capitala țării, dela București. Ultima serie de conferințe ținute sub îngrijirea acestei organizații la fondația Carol I cu ideea centrală Christos, a fost cercetată de public foarte numeros și a stors aplauze generale. Această organizație proiectează construirea unei Biserici încăpătoare la București, demnă de o confesiune religioasă, recunoscută ca națională de însăși contituția țării. Posedă și un fond inițial de câteva sute de mii. Din restul Arhidiecezei s'au distins organizațiile: Aiud, Brașov, Tg-Mureș, Teaca, Alba-Iulia, Turda, Gheja și îndeosebi Sf. Gheorghe și Odorhei, cari au grandioasa misiune de a reinvia glasul clopotelor românești și a trezi la nouă viață națională pe Românii maghiarizați din Secuime.

Organizația eparhială Oradea a lansat către toate Organizațiile parohiale un chestionar, pentru a se documenta asupra situației din fiecare parohie. A avut apoi frumoase manifestații pentru încheierea anului

sfânt în 6 centre mai mari ale Eparhiei: Tășnad, Marghita, Zălau, Carei, Vadul lui Carol II și Beiuș. Dintre organizațiile parohiale s'a distins Oradea-orașul nou cu ședințele ei religioase și culturale săptămânală.

Organizația Cluj-Gherla posedă 246 Org. Parohiale cu 27 membrii fondatori, 65 pe viață, 488 activi și 17,254 ajutători. Dintre organizații se distinge centrala din Cluj cu serii de conferințe religioase foarte cercetate. Alte organizații harnice: Rusul de jos, Topa Mică, Poiana Ilvei.

În eparhia Lugojului, Agrul posedă organizații în 134 de Parohii și filii, cu 70 mai multe decât în raportul anului precedent. De remarcat activitatea celor din: Huniedoara, Șimand, Nădlac. Un început foarte laudabil sunt exercițiile spirituale pentru președinții diferitelor comitete locale.

Eparhia Maramureșului are organizații în 289 de comune. Conduce Sighetul cu 45 de ședințe, ținute în anul trecut, apoi organizațiile: Bozinta Mare, Poeni, Boșag, Vișeu de sus, Sarasău, Ieud, etc. E admirabilă inițiativa celor din Ciocârlău care au ținut exerciții spirituale la mănăstirea Bixad.

Se menționează și activitatea Comitetului central cu diferitele ședințe de organizare, ținute sub președinția D-lui Valer Pop, tipărirea Buletinului »Agru« sub direcția păr. I. Agârbiceanu și în redactarea Păr. Canonic Tăutu.

Se dă expresiune doliului resimțit de întreaga organizație AGRU prin moartea neașteptată a Păr. I. Coltor, fost subsecretar de Stat, a »Baciului« Ștefan Cicio Pop, fost președinte a Adunării Deputaților, membru al Uniunii interparlamentare, Ambroziu Chefan, vicar general Arhiepiscopesc, I. Br. Micu, directorul cancelariei Metropolitane, Gh. Simu protopop Dumbrăveni, I. Pantea, Adv. Tg-Mureș, Grigorie Pop, canonic Oradea, Const. Pavel, prof. Beiuș, M. Ogoreanu, rev. școlar Cluj, Mircea Pop, notar public Abrud, Simion Rusu, adv. Dej, Titu Doros și Iuliu Pop, adv. Sighet.

Raportul a fost primit cu călduroase ovații și raportorul secr. gen. d-l Augustin Popa, viu feliicitat.

Din Raportul Cassierului general *Emil Birtolon*: AGRU are în total aproape 60.000 membri și încasări 250.000, iar cheltueli 240.000, rezultând astfel un excedent de 10.000 lei.

Ședința de Sâmbătă după amiază

Ședința de după amiază s'a deschis la ora 3 sub președinția d-lui Valer Pop, președintele Agrului.

Se dă cuvântul d-lui dr. Nicolae Popa, raportorul comisiunii de verificare, care critică felul cum sunt tratați preoții uniți. Cere egalitate de tratament. Posturile de învățători și profesori trebuie să fie ocupate și de uniți. Cere înființarea Duminicii presei care să fie ultima Duminică a lunii Octombrie. În această zi să se facă colecte printre uniți, pentru susținerea presei lor. Se declară împotriva avortului.

Impotriva curentului de secuizare

D. *Teodor Chintea* directorul liceului Sf. Nicolae din Gheorghieni-Ciuc, vorbește de procesul de secuizare din acel ținut și spune că statul are datoria să lupte împotriva acestui curent.

Elementul românesc este în decădere. Inviorarea acestui element este o necesitate națională. Ea trebuie făcută prin școală și biserică.

D. Chintea constată cu părere de rău că în ținutul Ciucului există preoți români cari oficiază

slujba în limba maghiară sau alții care trimet pe credincioși la bisericile maghiare, atunci când acestea nu vor să li se facă slujba în limba română. De cele mai multe ori preoții români roagă pe preoții maghiari să îngroape pe creștinii săraci. D. Chintea spune că nu vrea să facă nici un comentariu, dar nu se poate opri de a nu expune relatarea faptelor din ținutul munților Ciucului. Toți acești factori de desnaționalizare trebuie îndepărtați.

În ce privește numirea funcționarilor, cere să se facă o selecționare serioasă, iar preoții să fie misionari în exercitarea atribuțiilor lor. Locuitorii români cer burse pentru copiii lor merituoși, înființarea de biblioteci populare, sprijinirea societăților culturale, reînvierea cântecelor și jocurilor naționale cu ajutorul statului. Uniții din acest ținut au hotărât să scoată și un ziar.

D. Chintea roagă pe d. ministru Valer Pop să se ocupe de problema Românilor din Secuime rezolvând-o cât mai curând posibil.

S'a prezentat chiar un proiect pentru înființarea unei episcopii române unite cu sediul la Târgu Mureș.

D. Valer Pop promite că va lua măsuri de îndreptare. D-sa face un apel călduros la toți membrii Agrului să se unească și să trimită acolo preoți cari să facă apostolat. Guvernul țării va proceda imediat la luarea de măsuri pentru ca elementul românesc să fie ridicat la situația pe care o merită și să se simtă stăpân în casa lui.

Ilmul *Iacob Popa* spune că mitropolitul Vasile dela Blaj a trimis mai multe memorii guvernului cerând mijloacele necesare pentru îndreptarea situației intolerabile din Secuime. Aceste măsuri trebuie luate cu un ceas mai de vreme. În ce privește atitudinea preoților cari nu-și fac datoria sau a elementelor antiromânești, aceste au fost totdeauna sancționate de Blaj. D-sa spune ca, în ultimele luni, s'au trimis cinci preoți misionari în Secuime. Aceștia au trimis rapoarte la mitropolia din Blaj, arătând că n'au locuințe, biserică și credincioși. Li s'a ordonat să continue totuși lupta de naționalizare.

Situația uniților din Ardeal

D. dr. *Emil Folea* din Dicio-Sân-Martin vorbește de raportul general declarând că toți membrii Agrului trebuie să fie mulțumiți de organizarea asociației cu toate lipsurile materiale cari se constată. D-sa spune că uniții sunt cei mai tari în Ardeal, căci sunt hrăniți de cultura dela Roma. Face un apel călduros la întărirea creștinității prin cele mai frumoase mijloace care sunt iubirea, jertfa între oameni.

D. dr. *Aioisie Tăutu*, canonic din Oradea, arată că Asociația românilor uniți are o serie de deziderate care trebuie să fie trecute într'o moțiune și popularizate printre credincioși. Spune că excluderea bisericii unite dela serbările cu caracter național, e o măsură nedreaptă care trebuie să fie înlăturată cât mai curând posibil. Ocupându-se de problema tineretului spune că în centrele universitare nu sunt căminuri și că tineretul trebuie să trăiască o viață intensă sub influența conducătorilor bisericii unite.

În ce privește fondurile, spune că dacă nu se poate realiza patrimoniul sacru, fondurile aferente trebuie să fie întrebuițate în mod practic la construirea de căminuri. Atinge chestiunea educației copiilor și combate sistemul de a se îngrădi libertatea de conștiință a copiilor. Aceștia nu trebuie să fie obligați să parti-

cipe la slujbele religioase ortodoxe. In ce ce privește pe confesorii militari, d-sa arată că există un singur confesor unit, față la 38 ortodoxi, 2 catolici și 1 mohamedan. Protestează împotriva acestui sistem. In cele din urmă cere să se accepte raportul general.

D. *prof. Borza* propune să se studieze dezideratele exprimate. Se transmit comisiei pt. redactarea moțiunii.

D. G. Maior protopop din Oradia cere mai multă lăgătură sufletească între preoți uniți și elevii de școală.

In acest moment, intră în sală episcopul Alexandru al Lugojului căruia i se face o însuflețită primire.

Cuvântarea d-lui Valer Roman

D. Valer Roman începe prin a declara că mișcarea Agrului e o mișcare pentru ridicarea și educarea sufletului omului. Știm cu toții că azi omenirea se zbuțumă în fața problemei existenței. Sfântul Părinte dela Roma a dat alarma pentru ca să se înceapă mișcarea în vederea ridicării sufletelor. In felul acesta, trebuie să fie interpretată mișcarea noastră. Cei cinci ani ne-au dus la o bună și solidă organizare și de acum încolo trebuie să pășim la realizarea practică. Oricare ar fi credința noastră, oricare ar fi părerea noastră, un adevăr rămâne în picioare asupra cauzelor tuturor relelor : decăderea morală. Dacă ducem atâtea lipsuri și dacă trecem prin atâtea greutăți, aceasta nu se datorește crizei economice sau financiare, ci faptului că prăpădim și calcăm în picioare totul, pentru că suntem imorali. Calea refacerii vieții morale e cea indicată de noi. Singurul element care poate îndrepta situația e biserica. Ea ne îndreaptă pașii spre o nouă morală. Agrul e chemat să dea semnalul moralizării vieții noastre.

Hotărârile bune trebuie puse la punct și aplicate cu sfințenie, căci unde societatea e bolnavă, păcătoșii fac legea și tot ei o execută. Iată răul de care suferim. In ce privește moralizarea de jos în sus, scânteia arzătoare, dumnezeiască trebuie să-si exercite influența. Construirea statului trebuie făcută de jos în sus, dela prima celulă. Un exemplu viu îl formează Anglia. De acolo vine și numele de Camera Comunelor, fiind că acolo a purces dela comună. Noi trebuie să începem procesul de redresare. Să nu recurgem la violențe căci ele dau loc la răzbunări personale. Mijlocul cel mai recomandabil e pasivitatea, boicotul. Să ne hotărîm să nu facem niciodată un lucru nedrept, sub nici o formă. In momentul când suntem chemați să avem o răspundere în stat, să refuzăm a călca pe căi piezișe. Să mergem pe drumul drept pe care ni-l fixează morala creștină.

Agrăștii să refuze a cumpăra conștiințele ce le oferă, iar cei de aci să ne legăm că niciodată nu ne vom abate dela această cale. In felul acesta am avea o armată de agrăști de câteva milioane, care s'ar angaja într-o acțiune de moralizare. Am scăpa țara de nenorociri. Vă rog să studiați această problemă și la anul să veniți cu soluții.

D-l prof. Borza care prezidează ședința în locul d-lui Valer Pop mulțumește vorbitorului.

Mai vorbesc apoi, d-l Vasile Borda, ing. din Reșița, care propune să se organizeze rugăciuni în toate bisericile și P. A. Gabor-Iași care propune să se dea mai multă importanță presei. Duminica presei să constituie un prilej de propagandă. Cere înființarea unui cotidian.

D-l prof. Borza spune că în Banatul atâtor frumuseți naturale s'a spus că acest ținut este cimitirul

noamului românesc Comitetul diecezan și-a pus această problemă pe care trebuie s'o studieze.

D-l prof. Borza spune că a vizitat institutul de demografie și recensământ condus de de d-l dr. Mănuilă, care este bănățean. Am studiat datele și am constatat cu durere că populația românească descrește în fiecare an. Poporul nostru scade. Se pare că bănățenii nu iubesc copiii. Toți oamenii de cultură mi-au spus că nu există nici un remediu, deci revine bisericii rolul să pună capăt acestui flagel care a cuprins Banatul. D-sa cere să se redacteze o moțiune separată în care să se expună jalnica situație din Banat.

D-l dr. *Aristotel Banciu*, conferențiar la Facultatea de Medicină a Universității din București, vorbește despre necesitatea ridicării unei catedrale în Capitală, aci unde pulsează inima neamului românesc. Noi, cei din București, nu avem posibilitatea materială de a construi această catedrală. Propune să se treacă în moțiune și această chestiune. Catedrala din București va fi biserica tuturor eparhiilor. Face un calduros apel ca această dorință să găsească o soluție practică.

Iacob Popa preposit spune că mitropolitul dela Blaj a lansat o listă de subscripție pentru susținerea propagandei și că va fi fericit să afle despre inițiativa d-lui Banciu. Inființarea unei erarii în București sau a unui vicariat trebuie să fie idealul nostru.

P. canonic *I. Bălan*, prelat papal, spune următoarele : Chestia zidirii unei catedrale unite în inima țării nu este numai religioasă, cum a arătat-o d-l docent Dr. Banciu, ea este, eminentă și națională. Bucureștii, hărăzit de Dumnezeu să fie capitala României, este totodată și capitala tuturor inimilor noastre, le gate pe veci de România. Din București, așteptăm să răsară și pentru noi, Români uniți, un soare nou.

Clădirea unei falnice biserici unite în București este deci o manifestare de patriotism față de Țara noastră și, în același timp, un puternic și statornic răspuns la încercările de revizuire a tratatelor pornite de neastâmpărații noștri vecini dela Vest. Zidind noi toți românii uniți, nu numai cei așezați în vechiul Regat, ci și noi cei de dincoace de Carpați, o măreață Catedrală la București, dovedim la toată lumea cât de mult țin Români din biserica Romei la Țara lor.

Pentru acest motiv, începând dela copilășul mic de școală, și până la ministru și la Vlădică, toți Români uniți din cuprinsul Țării sunt datori să contribuie la zidirea acestei Biserici, punând în ea fiecare câte ceva din sufletul său. Nu numai comitetul central al Agrului, și cele diecezane dar și cele parohiale trebuie să se ocupe cu zor de această chestiune, înjghebând ceva la fel cu colecta crucețului pornită de răposatul canonic Bunea. Dificultățile de pe vremea aceea astăzi nu mai existe, având noi la oonducerea Agrului chiar miniștri.

Protopopul Deciu din Lugoj face propuneri în legătură cu propaganda.

Preotul Agârbiceanu vorbește de publicația Agrului. D-sa spune că s'a hotărît în comitet ca, în cadrul buletinului lunar al Agrului, să se rezerve câteva pagini pentru șezătorile religioase dela sate. Spune că s'au organizat conferințe cu caracter religios și că s'a făcut apel la toți scriitorii să scrie piese și poezii cu caracter religios. In numele comitetului de direcție și al comitetului central, roagă pe toți membrii să aducă aportul lor material pentru publicație. Mulțumește d-lor

Băltescu și Banciu care au făcut donații, primul de 5000, al doilea de 2000 lei, pentru a publica două concursuri : unul despre prietenie, altul despre păzirea sănătății.

Alte neajunsuri.

Preotul Titu Berinde din Sighet arată că în Maramureș sunt 8000 de greco-catolici români cari n'au fost improprietați nici măcar cu un petec de pământ. În schimb, biserica ortodoxă care are 370 de creștini are 60 de jugăre și diverse case noi în județ. Descrie situația intolerabilă a românilor uniți și spun că episcopia ortodoxă a primit 400.000 jugăre din pădurile Maramureșului. Aduce la cunoștința congresului că comandantul garnizoanei Sighet interzice ofițerilor să se cunune cu fete greco-catolice. Întrebă dacă aceste fete nu sunt bune românce. În felul acesta biserica ortodoxă lovește cu răutate în biserica catolică.

Profesorul *Titu Mălai* confirmă cele spuse de anti-vorbitor. Spune că un ofițer din Oradea a fost împiedicat să se căsătorească cu o româncă greco-catolică. Cere congresului să protesteze împotriva acestui sistem. Noi românii uniți din Ardeal suntem tot atât de numeroși ca și frații ortodoxi din vechiul regat. Nu ne mulțumim cu un tratament de 10 la sută. Nu mai putem suporta umilințele. În Basarabia sunt unii preoți cari slujesc în limba rusă, iar în Bucovina sunt 3 ortodoxi cari slujesc în limba ruteană. Totuși ei sunt puși pe picior de egalitate cu ceilalți preoți. Numai nouă nu ni se dă considerația cuvenită.

Congresul dă apoi descărcarea raportului general aprobând activitatea din trecut a comitetului central.

Protopopul *Zugrau* membru în comitetul de verificare a situației materiale dă cetire raportului. Congresul aprobă raportul și proiectul de buget pe anul viitor.

D-I Valeriu Pop, președintele Agrului, în numele comitetului central de conducere, ia act de această aprobare.

Sosirea episcopilor uniți

După ședința a avut loc conferința d-lui dr. Valeriu Hetco, care a dezvoltat o interesantă conferință despre »Intellectualii și credința«.

La ora 19,45 au sosit în gara Lugoj cei trei episcopi uniți, Frențiu dela Oradea, Hossu dela Cluj și Rusu dela Baia Mare.

O lume imensă, în frunte cu preoții și canonicii, au eșit în întâmpinarea celor trei episcopi. În gara Lugoj au mai venit episcopul Niculescu al Lugojului și d. Valer Roman subsecretarul de stat și toți conducătorii asociației generale a românilor uniți.

La descinderea episcopilor din vagon, mulțimea a făcut înalților prelați o manifestație calduroasă, iar în numele Asociației românilor uniți a luat cuvântul d. *Valer Roman*, care a spus următoarele :

»Am cinstea de a fi însărcinat de către comitetul central al Agrului să primesc pe conducătorii bisericii noastre.

Noi, fiii secolului al XX-lea, sortiți mizeriei și trecuți prin toate greutatele vieții, în luptă permanentă cu ea, ne sbatem din răputeri. Este imposibil să găsim vre o eșire din această viață grea. Și atunci, ca și copilul care caută o mângâiere lângă protectorul lui, ne îndreptăm și noi, cu toată speranța, privirea spre Dumnezeu, singurul care ne mai poate ajuta. Ne îndreptăm speranțele către d-voastră, *ca să ne arătați calea binelui*, calea unei refaceri prin o nouă morală, într'o atmosferă dulce de credință. Spre d-voastră noi

cei cari am ajuns în vârful piramidei, ne îndreptăm și cerem ajutorul ca să putem duce la izbândă norodul.
Fiți bine veniți în mijlocul nostru«.

Răspunsul P. S. Episcopului Frențiu

Răspunsul la cuvântul de bună venire rostit de d. Valer Roman l-a dat I. P. S. episcopul Frențiu dela Oradea.

»Cei din urmă cinci ani de activitate a Asociației generale a românilor uniți a arătat cât de bine și cât de frumos a lucrat această asociație în domeniul adevăratei morale. Acțiunea de moralizare și de înfrățire prin AGRU ne va duce la o deplină izbândă. Vă urez să mergeți pe această cale înainte.

Vă mulțumim pentru frumoasa primire ce ne-ați făcut și vă urăm ca Dumnezeu să vă fie mulți ani pentru săvârșirea activității d-voastre rodnice«.

Au avut apoi loc prezentările de rigoare. Prelații au fost conduși în palatul episcopal din oraș.

Pentru mâine dimineață la ora 10 este așteptat suveranul cât și membrii guvernului cari vor asista la o slujbă religioasă și apoi la ședința festivă a Asociației generale a românilor uniți.

După sosirea episcopilor a avut loc la Catedrala din Lugoj, o vecernie care a fost oficiată de canonicul Dr. I. Marianescu, răspunsurile fiind date de corul bisericesc din oraș.

După oficierea slujbei a urmat predica Rvsmului Dr. Titu Mălai.

Ziua a III-a a congresului

Programul zilei a III-a a congresului general al românilor uniți s'a desfășurat cu un fast neobișnuit pe meleagurile Banatului. Tot orașul este pavoazat cu ghirlande și lumini electrice. Negustorii s'au întrecut în decorarea vitrinelor, din care nu lipsește chipul suveranului și al marelui voevod.

În tot cursul nopții, trenurile au adus puhoai de credincioși. Peste 30 de mii de țărani au luat parte la aceste festivități. Un timp plăcut a favorizat desfășurarea solemnităților.

Sosirea suveranului

La ora 10 suveranul a descins din trenul regal însoțit de d. general Ilasievici, mareșalul palatului și d-nii comandor Fundățeanu, col. Râmniceanu, adjutant regal și Mociony, maestrul de vânatoare al palatului.

Pe peron, se aflau d-nii : Gh. Tătărescu, președintele consiliului de miniștri ; Inculeț ministru de interne ; Lapedatu, ministrul cultelor ; Valeriu Pop, ministru de stat ; Valer Roman, subsecretar de stat ; Mitiță Costaninescu, subsecretar de stat ; deputatul Alexandrini, Liuba prefect de Caraș ; Zahiu, Gritta, col. Bogdan, Titus Popovici, A. Peteanu, Prof. Traian Sima, Cristurian, Pârveu, Augustin Coman, g-ral Graf, dr. Nistor, prefect, Evuțeanu și alții.

D. dr. Alexandru Birăescu, primarul orașului a oferit suveranului pe o tavă de argint tradițională pâine cu sare, urând »Bun venit«.

Suveranul a primit apoi raportul din partea d-lui general Oprescu și a trecut în revistă compania de onoare și ofițerii garnizoanei. Apoi s'a format un cortegiu care s'a îndreptat spre catedrala ortodoxă, unde suveranul și oaspeții au fost primiți de episcopul Lăzărescu, care i-a urât bun venit în sânul bisericii ortodoxe creștine.

S'a oficiat apoi un te-deum, răspunsurile au fost date de corul Ion Vidu al parohiei.

Inaugurarea catedralei unite.

S'a format un cortegiu care s'a îndreptat spre catedrala Unită. La intrarea catedralei suveranul a fost întâmpinat de cei patru episcopi uniți.

Discursul episcopului Niculescu

„Sire, ați avut condescendența regală de a descinde la Lugoj și a asista la inaugurarea monumentalei picturi a catedralei noastre române-unite.

In această pictură găsiți, Majestate, culoare, mișcare, ritm, armonie, echilibru, tot atâtea referințe ale frumosului a cărui obârșie este însă frumusețea necreată. Găsiți în ea, Majestate, mai mult decât atât; găsiți expresia cdevăratei arte creștine. Pare că artistul a vrăjtit pe pereții, arcade și cupole culminația artei sale cu icoanele sfinte; a trăit în contact cu Maica Domnului, și pleiada de sfinți și sfinte pe care le-a proiectat pe luminoasele ecrane ale cuprinsului bisericei, împreună mutându-le vraja unei vieți sufletești intense de esență superioară. Ai crede că a vibrat sufletește la unison cu persoanele sfinte pe care le face să defileze ca într'un film magic pe dinaintea ochilor noștri. Că le-a simțit și le-a surprins bătaile calde ale inimii și, astfel, nu e de mirare, dacă ne-a dat o creație superioară de artă care va trăi pururi. Este o mișcare creatoare această inspirație de ordin superior și adăugată minții care înalță și declanșează toate energiile. Și cred eu, inspirat a fost și pictorul nostru care, a zugrăvit acest templu al măririi Domnului.

Sire,

Trebue să mulțumesc Majestății Voastre că ați ținut să încununăți prin prezența Voastră augustă eforturile celui ce deține vremelnice frânelor guvernării eparhiei Lugoșului, ale clerului și poporului său, dându-i răsplata cea mai mare pământescă pe care o putea aștepta.

Pentru mine, Sire, și pentru fiii mei sufletești, ziua de astăzi se va încrusta pe răbojul sufletului cu litere de aur.

Atențiunea aceasta a Majestății Voastre se încadrează așa de minunat cu programul Majestății Voastre de a trezi și încunună prin înalta aprobare toate eforturile generoase ale supușilor Majestății Voastre. Vă urez, Majestate să puteți continua acest program de activitate ce v'ați fixat până la sfârșitul vieții.

Sire, Biserica noastră catolică este în mod firesc și spontan reazămul cel mai puternic al monarhiei de pe pământ. Ea care știe că Dumnezeu în ceruri stăpânește în unitatea absolută, fiind unic stăpân în cer și pe pământ, ea care este prin instituție o monarhie de drept divin, simpatizează în chipul cel mai firesc cu monarhiile de pe pământ, reoqlindirea stăpânirii divine și a regimului

monarhic bisericesc. Ea știe și pricepe că, în jurul tronurilor, se realizează mai bine solidaritatea supușilor unei țări, a unui popor și e mai bine chezură coeziunea socială și organismul de stat.

De aceea, Sire, fiți asigurat că, în biserica noastră română-unită, veți avea deapaururi un factor de ralieră a forțelor națiunii în jurul tronului și un reazăm puternic pentru toate cauzele mari ale neamului cu care se identifică tronul.

Noi vă mulțumim, Sire, pentru înalta prezență a Majestății Voastre cu care ați binevoit a onora inaugurarea acestui sfânt locaș, consacranți în chipul acesta importanța bisericei noastre române-unite, factor de seamă al vieții românești în cadrele statului național român, simțindu-ne de două ori obligați în semn de recunoștință și grațitudine a fi aveva sprijin prețios al tronului în toate cauzele mari ale neamului și care sunt și ale Majestății Voastre.

Fie-mi permis, Majestate, ca simultan să mulțumesc și înaltului guvern și tuturor celor de față cari au ținut să formeze cortegiul de onoare în jurul Majestății Voastre și să ne onoreze serbarea cu prezența lor. Să trăiți, Sire, la mulți și fericești ani împreună cu augusta familie regală“.

Catedrala din Lugoj

În legătură cu pictura acestei biserici, d. Dragoș Vrânceanu a publicat în „Curentul“ din 8 Oct. 1934 acest articol;

»Se clădesc rar biserici și cu îndelungată răbdare și perseverență, astăzi. Căci se clădesc numai dintr'oa liberă voință, care nu poate fi plătită nici în aur nici în altă valoare. Fără suportul acesta nimic nu poate fi dus la bun sfârșit și — credem — nici nu poate fi solid construit.

Azi se sfințește la Lugoj catedrala orașului. De ani de zile, ban cu ban a trebuit să fie cules și adunat pentru a nu se întrerupe ridicarea acestui locaș care va purta, lângă celelalte mai noi ale Ardealului, pecetia unei date amintind vremurile cele mai îndelungate ale afirmării noastre morale.

Va fi o solemnitate de fast și ecoul ei în sânul populațiilor locale este cea ce consolează, în adevăr și recompensează străduința clăditorilor.

Căci fără îndoială dezamăgiri și oboseli sunt din belșug în aceste opere pioase.

P. S. Episcop de Lugoj Alexandru Nicolescu, acela care a stat treaz ca biserica să fie ridicată cu un moment mai de vreme, și să poată fi până în sfârșit ridicată, a făcut un gest de deosebită frumusețe morală, punându-și salariul său garanție pentru terminarea operei.

Este acesta un gest de prinț al bisericii și de umil membru al ei. Salariul reprezintă fie măcar prin simbolul lui pâinea zilnică a cuiva și dacă acest gaj, în loc de altul, este cferit unei opere el este mai de preț decât o donație.

Episcopii noastre nu sunt toate la înălțime, în ce privește fondul și eleganța morală a conducătorilor lor. Sunt unele în care orice activitate lăncezește, sunt altele, unde domină întunecimea de spirit.

Mulți episcopi îngroapă talantul în pământ și la întoarcerea stăpânului îl prezintă neînmulțit și ruginit, mulțumiți că și-au făcut și această datorie.

Avem însă principate bisericesti exemplare, unele în care domină energia, altele în care stăpânește nobleța sufletească.

Sfințirea unei catedrale este o solemnitate demonstrativă a unor însușiri care se percep și se simt în toată atmosfera acestei solemnități, și nu se percep și nu se simt acolo unde ele au lipsit muncii precedente sfințirii.

P. S. Sa Episcopul Alexandru Nicolescu prezidând, va simți împăcarea de sine a aceluia asupra căruia se răsfrânge evlavia constructivă și meritul solemnității creștine dela Lugoj».

A urmat apoi o impunătoare slujbă religioasă, oficiată de cei patru episcopi uniți și de câte doi canonicii din fiecare capitolul catedral.

Răspunsurile au fost date de corul catedralei din Lugoj, apoi, în continuare, de cel din Cluj și din Oradea.

La ora 12 serviciul religios luând sfârșit, întreaga asistență s'a încadrat într'o procesiune în capul căreia păseau îmbrăcați în odăjdii 180 de preoți, corul catedralei, reuniunile religioase, iar apoi urmau sub un baldachin, delegatul mitropoliei unite din Ardeal, dr. Valeriu Frențiu, arhiepiscopul Oradiei și sub alt baldachin purtat de d-nii ministru Valer Pop, subsecretar de stat Valer Roman, profesor Borza și dr. Lobonțiu, suveranul încadrat de membrii guvernului, corpul ofițeresc clerul de alte rituri și autoritățile.

În această formațiune, procesiunea euharistică s'a îndreptat din piața Regina Maria peste podul Timișului, urmând cursul străzilor: Regele Ferdinand, Cuza Vodă, Racovitză, Mihalyi și Principele Carol, după care s'au înapoiat din nou la catedrală.

Toastul d-lui Valeriu Pop.

La ora 1 a avut loc în sala festivă a prefecturii, un mare banchet la care au luat parte 150 de invitați.

Gu acest prilej d. ministru Valer Pop, în calitate de președinte al Agru-lui a rostit următoarea cuvântare:

SIRE,

Majestatea Voastră a binevoit a onora cu înalta sa prezență marea sărbătoare de azi care este o afirmare impunătoare a forței spirituale și creatoare a națiunii. Sub ploaia razelor aurii ale toamnei s'au înfrățit din nou cele două biserici naționale: biserica ortodoxă și biserica română unită. S'au înfrățit în entuziasma lor mărturisire de credință față de tron și de neam. Între cele două biserici naționale pot să fie diferențieri de dogme, de disciplină și de organizare. Una suntem însă, Sire, în dogma dinasticismului și disciplina naționalismului. După cum în trecut vijelios de crâncene suferințe archierei și cler și norod au mers mână în mână și au înfruntat cot la cot toate primejdiile și au îndurat toate vicisitudinile până la împlinirea vremurilor: unirea tuturor Românilor înfrățită în veci de slăvitul rege Ferdinand I cel loial și astăzi cele două biserici naționale înțeleg augustul indemn al Majestății Voastre să lucreze în frățească și creștinească armonie la așezarea temeliei spirituale care singură poate înlesni descătușarea tuturor forțelor creatoare ale națiunii și durarea solidă a vieții naționale pe hotarele întregite. Una vom fi și pe viitor, în veci vecilor, slujind cu credință pe Majestatea Voastre și nesfârșitul șir de vrednici urmași ai Maje-

sății Voastre în folosul strălucitului ctitor hărăzit neamului românesc.

Sire,

La afirmarea națională creștinească de azi a românismului, a luat parte cu toată căldura biserica catolică de rit latin prin prezența înalților prelați. Iau parte la sărbătoarea noastră și reprezentanții autorizați ai confesiunilor calvine, luterane și ai cultului mozaic.

Când prin vorbe și fapte se face din nou mărturisirea în fața lumii că minoritățile etnice și confesiunile din România sunt devotate tronului și patriei, suntem în drept a sublinia semnificația acestei mărturisiri reînnoită în Lugojul românesc situat nu prea de parte de granița apusană.

SIRE,

Această impresionantă unanimitate de sentimente dinastice și patriotice mă îndrăzmește să arăt că populațiunea provinciilor de peste munți, cea din cuprinsul Ardealului, Crișanei, Maramureșului, din falnicul Banat, fără deosebire de limbă și confesiune, credincioasă în jurul tronului și încrezătoare în înalta înțelepciune a iubitului ei rege, este gata la orice efort pentru opera grea de consolidare, la orice sacrificiu întru apărarea granițelor totdeauna intangibile.

Adânc mișcat de a putea da expresie acestor sentimente, strig din toată inima: Să trăiți Sire, rege al consolidării noastre naționale, trăiască Măria Sa Mihai, mare voevod de Alba Iulia, trăiască augusta familie regală, trăiască România întregită și una în veci nedespărțită.

Răspunzând cuvintelor ministrului, Suveranul a rostit următoarele:

Răspunsul suveranului

Domnule ministru,

Țin înainte de toate să vă mulțumesc pentru înalțătoarele, creștinești și românești cuvinte pe care Mi le-ați adresat.

Sărbătoarea de astăzi este o sărbătoare de înălțare sufletească, este — precum ați spus-o — o sărbătoare de înfrățire creștinească.

În zilele prin care trecem și trece lumea întreagă astăzi, singurul lucru care rămâne veșnic și nepieritor este credința fidelă în religia pe care și-a ales-o (Aplauze puternice).

Eu sunt născut și crescut ortodox, dar sunt Suveranul unei țări în care sălăș'uiesc și cetățeni de alte confesiuni. Sunt hotărât — și toți pot conta pe sprijinul Meu — să protejesc cu aceeași credință și aceeași dragoste pe toți acei cari vor fi cinstiți credincioși ai Bisericii lor. (Aplauze prelungite).

Acest lucru îl afirm fiindcă în zilele de restriște, în zilele de scădere morală, singuri acei cari rămân strâns uniți în aceeași credință — oricare ar fi ea — sunt aceia cari pot avea puterea morală de a învinge toate greutățile, de a depăși totul cu toată energia, cu tot avântul, cu toată credința, pentru un singur bine, pentru o singură dragoste, care este aceea a neamului nostru. (Urale, aplauze prelungite).

O fi între diferitele rituri o deosebire de literă scrisă, dar nu există o deosebire de credință și de conștiință, fiindcă toți avem aceeași credință, toți suntem creștini. (Aplauze puternice, urale).

În trecutul acestei țări a Ardealului, s'a văzut ce au putut face cele două Biserici naționale, care în lupta contra cotropitorului, în lupta pentru dezvoltarea națională, au

fost veșnic mână în mână, au avut o credință pe deasupra credinței creștine, au avut o credință națională. (Urale, aplauze prelungite).

Astăzi, când avem cu toții datoria de a duce o luptă de consolidare și de progres a națiunii noastre, nu este momentul să privim ce haină și ce rassă poartă fiecare preot, ci trebuie să cerem fiecăruia să aibă un singur suflet și acest suflet trebuie să fie cel românesc. (Urale și ovațiuni entusiaste).

Creștin sunt, dar fac apel și la acei cari nu sunt creștini dar cari au o credință a lor, ca și ei alături de noi creștinii, care avem acel sublim exemplu al martirismului lui Isus Christos, să lupte alături de noi, căci mai presus de credința fiecăruia este unitatea etnică a României întregite. (Ovațiuni, aplauze prelungite).

Și în această înălțătoare sărbătoare sufletească, permiteți-Mi, pe deasupra credințelor, pe deasupra confesiunilor, să ridic paharul Meu pentru sufletul unic al poporului român.

(Urale și aplauze prelungite).

Concertul coral

Intre orele 17 și 19 a avut loc în sala teatrului municipal în prezența Suveranului, a membrilor guvernului și a înalților prelați un concert coral la care au dat concursul asociațiile muzicale Lira, Ioan Vidu și alte coruri române, germane și maghiare din Banat.

La ora 19 jumătate regele a părăsit Lugojul în sunetele muzicilor militare și a fanfarelor bănățene, îndreptându-se spre Ilia-Teiuș-Sinaia.

Sedința festivă a „AGRU”-lui.

După plecarea regelui, a avut loc ședința de încheiere a congresului.

Excelența Sa I. P. S. Episcop Dr. Valeriu Traian Frențiu deschide această ședință cu următoarea cuvântare:

Inalt Preasfințiti Părinți!

Domnule Președinte,

Onorat Congres!

Înălțătorul praznic de astăzi cu superba procesiune euharistică, în frunte cu M. Sa Regele Carol II a fost o solemnă încheiere a celui dintâi lustru din viața AGRU-ului.

Cinci ani de muncă grea de organizare s'au împlinit dela înființarea acestei Asociațiuni utilă bisericii și utilă singuraticilor membri ai bisericii.

În următorii cinci ani, Agru-l va trebui să continue organizarea sa, înființând Asociațiunea și în parohiile unde până acum din deosebite cauze nu s'a putut înființa.

Agrul, ca să fie adevăratul razim al bisericii, trebuie să se silească în acești cinci ani ce urmează, prin conferințe și mai ales prin pilda conducătorilor să planteze în sufletul membrilor săi: »ascultarea, umilința, iubirea de frați, liniștea, blândețea, cucernicia, citirea și învățarea cuvintelor Dumnezezești, păzirea inimii dela gândurile rele, spurcate, lucrarea cea după putere, înfrânarea, răbdarea până la moarte, mila și dărnicia» și să extirpeze din sufletele lor: »neascultarea, împotrivirea, mândria, cearta, pizma, mânia, hulirea, cutezarea, prietenia deschilinită, măgulirea, sfada, cârtirea, șoptirea, egoismul și lăcomia». (Învățătura marelui și ingerescului Chip.

Dar mai ales trebuie să desvoalte în sufletul fiecărui credincios virtutea milei și a dărniceii, căci în zilele noastre prea mult stăpânește sufletele egoismul și lăcomia.

În zilele noastre, mulți încearcă să răpească dela bunul Dumnezeu, dătătorul tuturor bunătăților, chiar și ziua Domnului, adică Duminecile și sărbătorile, precum și zeciuielile sau a zecea parte din tot ce câștigăm și suntem datori a da, a da bunului Dumnezeu întru recunoașterea stăpânirii lui, precum dă și chiriașul chiria proprietarului și arendatorul arenda Domnului de pământ.

Vedem că aci, în Canaanul Europei, unde toți ar putea trăi în prisosință ca în raiu, dela cei cari nu plătesc zeciuiala cum ne spune sf. Augustin li se iau 9 părți, prin Doctori, medici, procese, exproprii, conversiuni, fisc, cutremure, foc, grindină, secetă, inundații, naufragii, nenorociri și alte pedepse de-ale bunului Dumnezeu, care ne chiamă și ne strigă cu Profetul să ne întoarcem și să-i dăm zeciuiala cinstit și conștiincios și El ne va binecuvânta și ne va da soare, căldură și ploaie la timp și vom prisosi în toate, precum ne-a zis și Domnul nostru Isus Cristos: »Dați cele ce sunt a lui Dumnezeu lui Dumnezeu și iarăși cu ce măsură veți măsura cu aceea vi se va măsura și vouă».

Drept aceea fiecare membru al Agrului trebuie să fie un apostol din dragostea ce o datorește bunului Dumnezeu și aproapelui său, trebuie să lumineze pe toți în contact, că fără excepțiune trebuie să ascultăm de porunca bunului Dumnezeu și să ne încredem în promisiunea Lui Preasfântă, că tot cel ce dă zeciuiala va fi binecuvântat și va primi în prisosință.

Una să gândiți, o dragoste având, cu un suflet fiind, una gândind, nimica cu ceartă, ci unul pe altul cu smerenie socotind a fi mai de cinste de cât pe sine; nu caute ale sale fieștecările, ci ale altora. Aceasta să o gândiți întru voi, ca și Christos Isus, carele, deși era în chipul lui Dumnezeu nu a socotit, că *prin răpire ar putea să se înbogățească*, ci s'a micșorat pe sine, chipul robului luând, întru asemănarea omenească făcându-se și închipuirea aflându-se ca omul. Smeritu-s'a, făcându-se ascultător până la moarte și încă până la moartea crucii. Pentru aceea și Dumnezeu l-a înălțat pe dânsul și i-a dăruit Lui nume care este peste tot numele; ca în numele lui Isus tot genunchiul să se plece, acelor cerești și al celor pământești și al celor de desupt; și toată limba să mărturisească că Domn este Isus Christos întru mărirea lui Dumnezeu Tatăl. (Filipeni 11, 2-11).

Dorindu-Vă muncă rodnică și realizarea tuturor hotărârilor ce veți lua precum și înflorirea Agrului și înaintarea sufletească a singuraticilor membri și multă mângâiere; declar ședința festivă deschisă.

D. Valeriu Pop, președintele Agru-ului, cere autorizarea congresiștilor să se trimită o telegramă omagială papei dela Roma.

În același timp la propunerea d-lui președinte, congresul hotărăște să se trimeată o telegramă și suveranului.

D. deputat Gyarfás urează ca lucrările congresului să ducă la rezultatele dorite.

P. S. S. Episcopul *Aug. Pacha* dela Timișoara salută în câteva cuvinte călduroase congresul AGRU-ului, arătând raporturile de bună vecinătate ce au existat totdeauna între episcopii latini de acolo și cei uniți din Lugoj.

Episcopul Nicolescu din Lugoj, mulțumește în numele episcopiei Lugojului pentru activitatea pe care o desfășoară Agrul și în același timp pentru faptul că congresul s'a ținut la sediul episcopiei Lugoj.

Noi suntem un avanpost al Romei eterne. Azi ne-am măsurat puterile dând dovadă de multă disciplină. Aceasta este calea noastră de propagandă și de a cuceri credincioși. Și noi nu avem altă cale. Este prima dată când se întrunește episcopatul catolic într-o superbă solidaritate. Mulțumesc lui Dumnezeu, episcopilor și întregului comitet central, cât și harnicului președinte al Agrului a cărui capacitate și râvnă am avut prilejul s'o constat. M'a legat de el curajul cu care a știut să înfrunte toate greutățile ducând acțiunea Agrului dintr'un succes într'altul. Știm cât de mult este apreciat acest om acolo sus, ca unul dintre cel mai luminați sfinți ai tronului și astfel se cuvine ca și noi să-l onorăm cu toată dragostea și respectul nostru.

Mulțumesc vecinului meu dela Timișoara episcopului Pacha, pentru cuvintele rostite, mulțumesc fraților episcopi cari au ridicat nimbul lucrărilor prin prezența lor.

D-l Augustin Popa, secretarul general al Agrului a dat cetire unei adrese primite din partea mitropolitului Suciului dela Blaj și trimisă d-lui ministru Valeriu Pop, prin care multumește și felicită pe toți acei ce luptă pentru organizarea credincioșilor mireni.

D-l Valeriu Pop aduce omagii martirizatului mitropolit Suciului.

D-na Opârteanu, în numele asociației femeilor române-unite, face o expunere a activității femeilor și aduce la cunoștința congresului că federația s'a constituit.

D-l Dănilă a vorbit în numele studenților uniți.

D-l profesor Borza, propune să se constituiască federația corurilor unite.

Rezoluțiile

Canonicul *Tăutu* dă citire moțiunii votate de congres în legătură cu desbaterile lui.

Moțiunea:

1. Congresul general al Agrului, ținut la 5—7 Octombrie 1934 la Lugoj ia act cu satisfacție de activitatea dezvoltată de organizațiile sale de pe teritoriul Provinciei Mitropolitane de Alba-Iulia și Făgăraș, pentru adâncirea vieții religioase morale, astăzi atât de necesară asanării morale a neamului.

2. Sesizându-se de doleanțele exprimate din partea diferitelor delegații prezente la congres, privitoare la permanenta preferare și umilire ce se aduce Bisericii Române Unite cu ocazia serbărilor naționale, hotărăște a cere energic forurilor competente soluționarea urgentă a acestui neajuns, pe baza principiului parității și al demnității ierarhice.

Congresul socotește că Biserica Română Unită, eminentamente națională, în baza serviciilor prestate neamului în trecut și în prezent, are dreptul de a înălța cu ocazia sărbătorilor naționale rugăciuni la Cer, onorate cu prezența autorităților de stat, pentru prosperarea statului, a țării și a dinastiei.

Deasemenea pentru apărarea libertății de conștiință religioasă a elevilor greco-catolici congresul cere liberarea lor de sub obligamentul impus lor pe nedreptul de unii directori și directoare de-a participa cu ocazia începutului și sfârșitului anului școlar și

alte ocaziuni, la serviciile divine (sfeștăni, liturghii, Tedeumuri) ale altor confesiuni.

3. Considerând necesitatea unei armonioase colaborări a bisericii și a școlii, în scopul educației tineretului morale a școlărilor și a cetățenilor, congresul cere autorităților în drept ca în toate comunele cu credincioși uniți să se aplice și învățători de confesiunea lor, cari, îndeplinind și funcțiunea de cântăreți, să poată da preotului trebuinciosul concurs în această operă de mare însemnătate națională.

În această ordine de idei congresul înfierează cu toată energia produsele literaturii și ale filmelor pornografice, dăunătoare în mare măsură sănătății morale a tineretului și îndrumă organele sale la cea mai energică luptă și boicotare a acestor produse.

4. Considerând marile primejdii morale la cari este expusă tinerimea universitară română unită, A. G. R. U. va aviza la măsurile trebuincioase pentru a deschide pentru această tinerime căminuri în centrele universitare, mai ales în capitala țării, căminuri în cari tinerimea amenințată să poată primi adăpost și îndrumare sănătoasă viitorilor cetățeni intelectuali ai țării.

În acest scop congresul, cu rezerva ulterioarei aprobări a Înălților Ierarhi, cere să se pună la dispoziția bisericii catolice fondurile școlar și religioase, provenitoare dela fostul stat austro-ungar, deținute azi de Statul Român în dauna adevăratului lor proprietar, biserica catolică de ambele rîuri din România.

5. Ca un desiderat general, Congresul hotărăște a aviza asupra mijloacelor trebuincioase zidirii unei catedrale române unite în capitala țării, drept simbol al unității naționale pe veci înfăptuite și al demnității sale de biserică națională românească.

6. Congresul constată cu regret insuficiența îngrijirii și a asistării religioase a soldaților români uniți din glorioasa armată română ai cărei devotați fii sunt, insuficiență datorită lipsei aproape totale de confesori militari români uniți. Cere celor în drept instituirea unui număr corăspunzător de confesori militari, cari să contribuie la alimentarea sentimentului religios moral și național al soldaților uniți în spiritul tradiției bisericii unite.

7. Congresul ascultând cu durere expunerea făcută de delegații Agrului și ai credincioșilor noștri din secuime asupra tristelor împrejurări naționale și religioase ce bântue în acea regiune, hotărăște a pune în funcțiune toate organele și mijloacele sale de cari dispune; hotărăște a sesiza autoritățile în drept să ia cele mai puternice măsuri ca această stare dureroasă și rușinoasă să înceteze cât mai în grabă.

8. În preajma legiferării codului penal unificat, congresul hotărăște a veghea prin organele sale ca dispozițiile ce se vor înscrie în acel cod să corespundă întru toate concepției morale a religiei creștine. Face apel îndeosebi la membri săi puși în situații conducătoare, să considere ca o chestiune de conștiință a veghea ca răul mare și păgubitor pentru sănătatea și vitalitatea neamului, legalizarea avortului și a divorțului, să nu devină, sub nici o formă, fapt vreodată.

9. Congresul înoiește hotărârile aduse de congresul anului trecut în materie de presă, solicitând comitetele presei a le pune în aplicare în toată întinderea lor.

10 Congresul își exprimă sentimentele sale de cel mai cald și nețărmurit omagiu și devotament față de Majestatea Sa Regele Carol II, iubitul nostru su-

veran, pentru regalul gest cu care a onorat prin prezența sa înaltă serbările mărețe ale Bisericii noastre Române Unite, gest prin care a confirmat și subliniat străduințele spre bine ale acestei biserici în folosul neamului și al țării.

Alegerea noului comitet

Canonicul Brânzeu dă citire nouilor membri propuși în comitetul central care sunt aleși prin aclamații.

Președinte este ales prin aclamații d. ministru Valer Pop. D-sa mulțumește în numele noului comitet central ales unanim și promite de aci înainte că va fi la post, lucrând neîncetat pentru propășirea activității A. G. R. U.-lui.

După aceea, episcopul Frențiu rostește o rugăciune.

D. președinte Valeriu Pop declară închis al cincilea congres al asociației generale a Românilor uniți ținut la Lugoj.

Congresul viitor se va ține la o dată și în o localitate ce se va fixa ulterior de comitetul central.

I. G.

Credința

— Puntea veacurilor —

De câțiva timp a luat ființă »Alianța mondială pentru înfrățirea popoarelor«, alegându-și ca mijloc de realizare a scopului: *relevarea și întărirea credinții creștine*, în sufletul unei societăți cu moralul scăzut și șovăitor, pustiită de un materialism, sec.

Rândurile de față sunt adresate minților gânditoare ale muritorilor, frământate de marile taine ce ne copleșesc prin nepătrunsul lor.

Stăpâniți câteodată de marea și sfânta singurătate a naturii, al cui suflet nu s'a înviorat în fața unei străluciri de rouă ce îndoiaie sub greutatea-i umedă și scântectoare, fruntea gânditoare a unei flori?

În fața nimicirii continue și a continuei reînvieri, fiecare a simțit lunecușul fatal al lucrurilor, al însăși neînălăturabilei și desăvârșitei sale insuficiente.

Cu greu poate mintea să explice în întregime scopul vieții: înțelegerea noastră mistică fiind mărginită, ea poate crește prin educație. Printr'o astfel de educație. Alianța mondială a încercat să facă o legătură între elementele vieții și scopul suprem. Raportul dintre existență și rațiune nu e egal, frământând un rest, care nu poate fi tălmăcit prin judecată, ci numai prin simțirea cea mai înaltă a sufletului: credința. Viața e o taină al cărei înțeles ascuns e lăsat pentru a-l desvălui inimei, în seama Celei ce administrează tainele în seama religiei creștine. *Aceasta e condiția păcii*. Religiuinea aceasta e foarte bună pentru oameni, căci ea nu se reazimă numai pe vedere și cunoaștere, ci pe nădăjduire și voința de mai bine.

Lumea și destinul nu sunt întâmplări fără scop, ci sunt provocate de ființă a binelui, de Dumnezeu prea bun și pretutideni aflător.

Din timpurile depărtate și primitive, ființa supra-

numită om s'a menținut și a evoluat prin ideea fermă că actele lui sunt supravegiate de unul sau mai multe spirite binevoitoare, care-l îndrumază spre limanul bun. Rătăcind prin cele mai stranii forme de religie, omul a ajuns în sfârșit la Creștinism, religiunea cea mai înțelegătoare a sufletelor, cea mai mângâietoare și mai plină de dar; prin aceasta a atras marea mulțime a tuturor celor dornici și inșetoșaji de lumina divină.

În nemărginirea timpului și spațiului și a tot ce se desfășoară împrejurul lui, omul și a dat seama imediat de micimea și neînsemnătatea sa fizică în cadrul imens al naturii. Prin adâncirea acestui adevăr s'a născut religia. O latură a sentimentului religios e conștiința de sine și de lumea trecătoare, a omului care, ieșind din necunoscut în soare, se bucură intens o clipă pentru a se scufunda iarăși în necunoscut! Altă latură care o completează, fiind și mai esențială, e încrederea că Nepătrunsul e totodată și prea bun și i se supune nu numai cu umilință, ci i se încredințează fără de grije.

Și ce afirmă altceva religia creștină, decât că realitatea izvorăște din bine, și tot ce se întâmplă, cu silința noastră spre mai bine e spre folosul nostru?

În fiecare suflet e deci răsărită o idee despre adâncimea realității. De aceea religia își are esența în două dispoziții sufletești: umilința și încrederea față de aceeași Ființă ce planează înălțimile.

Prin această latură, în contradicție cu sine și cu toate cele înconjurătoare, omul s'a înfrânt, a știut să aleagă binele de rău, să deosebiască ce e veșnic de ceea ce e trecător; ambițiunea deșertăciunii a alunecat-o și astfel, purificat și îndemnat de alte porniri mai înalte, prin el însuși, — având în el scânteia superiorității prin tăria credinții sale, a creat din el, din fiecare lut omenesc, un alt *eu* spiritual, măreț și veșnic: *supraomul*.

În mijlocul valurilor ce cutremură și caută să înăsprească vieța omenească, omul, înzestrat din timp cu prevederea sacră, se scutură din mijlocul furtunilor dureroase și-și caută adăpost de năpăstuirile soartei în ideea de Dumnezeu ce-l conduce spre săvârșirea a tot ce-l poate pregăti pentru Impărăția lui Dumnezeu. În felul acesta vieța nu-i mai apare ca un mecanism în care el e o jucărie a acestei forțe, ci totul capătă un înțeles nou, tainic, după cum glăsuie Sfânta Scriptură: »căile Domnului nu sunt căile noastre; hotărârile lui sunt nepătrunse.«

Inteligența fiecăruia explică până unde poate, apoi se oprește, se îndoiește și tace. Credința însă, trece mângâietoare mai departe, neavând nevoie de dovadă, evidență, nefiind clintită de îndoială; absolutul moral este și scopul principal inițial al conducătorilor Bisericii.

Nu trebuie să lăsăm ajungerea momentului, când individualitatea noastră poate dispărea în haosul im-

prejmuitor, care-o va înghiți pe deplin. Nu ambițiuni deșarte să ne conducă; singura realitate ar fi: unirea cu marele Dumnezeu. Comunitatea cu El nu poate veni decât prin intuiția întregii opere dumnezeiești, care, prin farmecul ei, produce starea de contemplație.

Interesele relative au făcut — în zilele noastre — din omul încrezător, un șovăitor care, prin porțile deschise ale sufletului său, a lăsat să pătrundă scepticismul, ce tinde să năruiască în el seva de vieață binefăcătoare: speranța.

Concepțiile materialiste ale vieții au sguudit și sguđuie adânc eticul sufletelor omenești.

Nu trebuie însă să ne lăsăm în voia valurilor curgătoare. Simțirea morală, moartă sau amorțită, are nevoie de apa vie, de acel fel de fapte minunate, care să deschidă larg: calea bunătații.

Credința creștină e pătrunsă de cea mai adâncă filosofie, prin faptul că disprețuind trufia, a apropiat și înfrățit sufletele omenești prin cea mai blândă și mai înțelegătoare formulă: „*lubește pe aproapele tău ca pe tine însuși*”.

Peste vârtoșenia sufletelor întru necredință și fără de lege răsună și va răsuna mereu prelung și convingător, glasul Domnului: Pregătiți omul cel nou și superior! Insuși Fiul Domnului, cel ce a trecut prin chinuri și moarte pentru răscumpărarea păcatelor tuturor, a semănat în calea Sa, în ogorul omenesc credința nouă, »vestea cea bună« care-a inundat sufletele acum 20 veacuri, luminându-le: Domnul e sus și vă cântărește valoarea după faptele voastre; căutați să-L vedeți și să-L înțelegeți, căci în felul acesta vă veți simți înălțați!

Afirmațiunile cele mai înalte pe care le întâlnim în om, nu sunt oare cele mai înălțaătoare clipe din vieața lui, în care învingându-se pe el însuși, dovedește încă odată licărirea divină din lutul șubred omenesc? Ce este chiar idealul urmărit de fiecare decât o manifestare a adevărului sfânt, un strop din înțelepciunea Atotputernicului?

Credința dă roadă întru răbdare. Domnul Dumnezeu este duh și adevăr. Suntem convinși de existența Lui nu cu ochi trupului, și cu înțelegerea minții și cu simțirea inimii. Prin această direcție perpetuarea Lui e veșnică. Dumnezeu e doar singura ființă universală a cărui putere și creație pătrunde și umple toate spațiile și timpurile, înfrățind pe toți deopotrivă, neavând barieră națională.

Unul din marii cugetători ai Europei a stabilit definitiv condiția de pace a societății: »cea mai mare fericire a omului care cugetă e să cerceteze ceea ce se poate cerceta și să venereze cu seninătate ceea ce nu se poate cerceta«.

Cu sufletele adânc mișcate și purificate de neșfârșitul farmec al înfățișerilor naturii, să strigăm să se audă în timp și spațiu: Te simt, Te înțeleg și

cred în Tine, căci minunate și napătrunse sunt minunile Tale, Doamne!

Ca și în luna florilor, în Dumineca Samarincii să se propovăduiască din amvon, despre idealul »apei vii«, care dă tot ce poate sufletului uman doritor neobosit de idealuri superioare.

Credinciosul trebuie să se străduiască la rându-i, să dea mediului în care viețuiește coloratura credinții sale, înlăturând orice ar împiedeca înțelegerea liniștită de vieață creștină.

Astfel trezite, conștiințele creștine vor căuta să răsără o nouă vieață, frumoasă, de care se simte azi atâte nevoie.

În aceste zile grele, Biserica creștină singură poate fi un scut puternic, în care să loviască nepuținios puhoiul valurilor anarhice ce freamătă 'n lume. Să nu se dea uitării că numai în virtute, în fapte bune, în dragostea de tradiția religioasă creștină stă puterea noastră spirituală.

Să fim mereu deci stânca de piatră, sufletul dârz în drumul furtunelor și revoltelor, ce bântue omeneșul șovăelnic . . .

Cu sufletul treaz, cu mintea pururi atență în fața colților vrăjmași ai ispitelor — care pândesc din toate părțile să strice din echilibrul superior ce sălășluește în fiecare — aceasta să fie calea conducerii bunului creștin.

Lovitura ispitelor țintește pe ascuns și este de multe ori sigură, deși nu poartă în ea mărturia cinsfiei fătise.

Colții ispitelor te vor atinge, dar nu te vor vătămă, rămânând fără putere în fața ta, sentinelă neclintită a credinții, singura temelie ce unește omeneșul mic cu seninul azurului veșnic.

Coboară aurite razele însorite și'n lumina curată ce ni-a hărăzit-o Slava de sus, spiritul fiecăruia înțeleg mai mult puterea superioară ce ne încălzește și luminează sufletul. *In noi e puterea și făclia cu care putem lumina și străbate sigur întunericul veacurilor.*

Dorina Mazilu.

— **Pentru Reuniuni Marlane și Societatea Sf-lui Rozar** cele mai potrivite rugăciuni sunt **Misterele Sfântului Rozar** în iconișe. Se împart între tufe și cununi. Rugăciune variată și plăcută. Rozarul e biblia celor simpli. O serie de 15 mistere cu instrucțiuni **12 Lei** la Societatea Sf. Ioan Gură de Aur Oradea.

BIBLIOGRAFIE

— **Obârșia imoralității în școli**, de General Dr. V. P. Stavrescu, București, Tip. P. Merlan, Romană 142. Pr. 10 Lei. D-l General Stavrescu, care se ocupă bucuros și de probleme religioase, face, în legătură cu cei trei elevi asasiini dela liceul Lazăr din București, un aspru rechizitoriu bisericii și profesorilor de religie în general, și celui dela liceul Gh. Lazăr în special, fiindcă nu propun religia cum ar trebui în școlile secundare. Dacă sunt adevărate cele spuse de D-sa, măsuri de îndreptare se impun.

De prin cărți bătrâne.

— Terebești. —

Credincios promisiunii făcute fratelui Valeanu din Terebești, în ozi din săptămânile trecute l-am cercetat cu scopul de-a răscoli și la dânsul vechile cărți bis., cercând după însemnări bătrâne, și cu scopul de-a cunoaște parohia ca »leagănu« mai multor distinși intelectuali: preoți și laici.

Aici am dat de-un Triod din 1759 scris cu mâna cu slove cirilice ca de tipar și legat întocmai ca celalalte cărți bis. eșite din »tiparnițe«.

I. In Triodul pomenit pe margo dela început e notița cu cirile: »Aceasta sfântă carte au cumpărat Stemoare Dumitru cu 15 florinți pentru mântuirea sufletului său și oau lăsat sub blăstămul sfinților părinți la sf-ta biserică de Terebești ca nime să nu o zmințească 1759 în luna Aprilie în 7 zile sau scris de noi curatori Suci Irime și popa Gabor și Mențenti Gligorie«. Pe păretele anterior e scurta notă: Zețye Simon skolai taniot Anno 828 fe. 1-sô napjan.

II. In molitvelnicul tipărit sub Const. Nicolae Voevod cu cheltuiala eppului Grigorie al Râmnicului pe marginea din jos a paginilor se află nota:

Acest sft. și dumnezească carte Molitovnic la cumpărat anume Gușoieș Grigorie cu 10 florinți vo-noși și au dat sfintei biserici din Terebești pentru mântuirea sufletului său care cine o ar zminti dintru aceasta sfântă biserică să fie blăstămat de sf. Troiță și de toți sfinții lui Dumnezeu 1759 luna Martie 6 zile fostau curator pe aceea vreme Suci Irime, popi Gabor și Mențenti Gligorie.

III. Este aici și o psaltire tip. la 1743 sub Jo Nicolae Mavrocordat, la Iași, fiind Mitropolit Kyr Nikifor Peloponezianul. — Pe I foaie netipărită să află cu cirile următoarea

Jelnică cântare la morți.

Acum m'am odihnit
Și m'am mântuit
Truda m'au îngăduit
Și odihna mi-am găsit.

Așea și omul pe lume
Ca apa ce face spume
Nui rămâne nici un nume
Nici cărare, nici urme.

Aflatu-mi-am ușurare
După multa me răbdare
Viața mai cu oftare
O am trăit în supărare.

Văzuta luntre pre mare,
Sau pasăre zburătoare
Că nui rămâne răbdare
Așei omul macar care.

Zilele câte am trăit
Aici pe acest pământ
Mai mult mi leam tânjit
Ca beteag și năcăjit.

Văzuta vultur zburând,
Sau prah cătră nori suind
Pește în apă notând
Ceva cărare făcând, lăsând.

In scârbe și cu dureri
Trăind fără mângăieri
Așea cu îngreore
Mi-am isprăvit avere

Așea omul pătimizește
Pruncul nici na-apucă a crește
Cel tânăr să vestezește
Că pe toți moarte-i topește.

Ca o iarbă ce încolțește
Primăvara apoi crește
Iară toamna vestezește
Că bruma tare-o-topește.

Să uită și de părinți
Și de frații cei iubiți
De unți, de vecini cinstiți,
De priatinii cei doriți.

O! soțul meu cel iubit
Iată că neam despărțit
Iartămă ca un dorit,
Fii de Domnul miluit.

Iscălit: Bone Flore diacul de Terebești 1800.

IV. Intr'un Triod pe foaia primă netipărită cu lit. lat. aflăm nota: Aqueatu Triodion sau legat prin Dimitrie Kardoss kantorul din Ér Kávás în anul 842 Mart. 24 dile.

Sub grijea cantorească a lui Laurentie Nyikita sau a locului cantor.

Mai în jos într'un colț al foaiei I: Ignatiu Szabo. Pe dosul aceleeași foi cu I. cirile: Pe cel despre cele cerești arătătorile și a lui Htos tănuitor pre luminătorul cel sfeșnic pe cel din (cu I. lat.) Kesaria pre Vasilie (cu I. cir.) cel mare cu toți acum să-l lăudăm.

V. Pe Liturgierul tip. sub P. P. Aaron pe front se află notița cu I. cirile: Acest liturgier este a bisericii din Terebești legat în vremea lui Mateaș Ioan A. 1819 — 10 mr. 6°. — Iar la sfârșit pe păretele ultim și pe foaia ultimă o însemnare mai lungă, cu cirile anume:

„Așa: ce faci împotriva altuia lucru: pentrucăci când trebuia să faci: vreun lucru: înalt și bun îl făcea el singur: adecă la ivirea de oașpeți nu zise slujii lui: să o facă, ce porunci muerii lui și luiși: iar când făcură nunta și vrură să ia muiere: feciorului lor atuncea zise slujii lor: dute tu: iar acum muerile vremii acesteia: fac împotriva: când vor să grăiasca cu Zletariul: de vre-un lucru: nu să rușinează: ce ies iale singure: și șed aproape de Zlătar: ca să nu le fure cumva serma: și nu le lasă iubirea banilor să nu-și defăimeaze: cinstea lor: iar avraam na făcut așa: ci pre oașpeți îi primea singur și-i preslujia: iar nunta zise slujii lui să o facă: de ce de vreme ce este așa: ce-ți aduci aminte de avraam: era bogat și făcea și acestea: ce făcea lucru plăcute lui Dumnezeu: aceste lucruri ale lui Avraam pune și tu bogatule în mîntea ta și nici odată pe nimeni nu vei huli ce de unde ești să zici acestea: apucând pe prorocul David: și toți... nu te teame: când să îmbogățește omul, că acel stih a născut pre acestea toate și iată că am aceasta comoară care iaste plină de aur: nu te teme când să va îmbogăți omul: apucă toiagul acesta carele poate să scoale trupurile: căntremură: încă toiagul nu poate atâta să redice și să sprijid nească trupurile când tremură: în ce chip poate stihul acesta: să întăriască trupurile celor tineri și celor bătrâni: carele sunt căzute întru poftă trupească și să redice gândul care iaste îngrozit de păcat: nu te teme când să va îmbogăți omul: ce te temi de om: care nu iaste om, ce iaste lup: ce te temi de om care este plin de necurăție și să robește împreună cu aurul: ce te temi de omul carele dă ale sale pentru strămbătățile lui și în lăuntru lui ține pe vrăjmași: maș fi vrut teme și cu de om când sar fi îmbogățit ce mi-au adevérit prorocul zicând: nu te teme, când se va îmbogăți omul îi spune în ce chip și pentru ce să nu mă tem de dânsul sau când se va imulți slava casei lui: o cuvânt minunat și de bună rudă..... (un rând întreg indescifrabil) coconului precum mai zis și să dă cu bărbat: și veni ceasul nunții socoteaște preamăruntul acestea care grăiesc: vrea să să săvârșască bătrânul Avraam patriarhul acel fericit: și lăcuia între femei rele și limbă vicleană: chemând pe sluga lui îi zise: aici muerile hananeilor sânt rele: deci ceți este voia o Avraame: pasă în țara unde mam născut: și adu de acolo muiere fiului meu: minunate și noaue lucruri face Avraam: voi știți bine și cunoașteți când va neștine să ia muiere fiului lui și părintele său grăește și maica sa și la casa streină merg: și pre unul îl iau cu bine: pre altul cu momeale: pentruca să să facă logoditori mulți: și așa facându-se logoditori mulți și făgăduință de bani și în tot felul de nevointă la părintele și la maica lui: ca să grăiască ei sânguri și nu le este lor rușine să facă aceasta: nici poruncesc vreunii slujii să o facă ci când veni vreun strein în casa lor zic aceasta și ceea: dute de-l adă: primește-l și-l pune să șază, iar Avraam nu face așa“.

VI. Pe Strajnicul tipărit sub Bob la 1800 pe 3 fețe dela sfârșit cu I. cirile am găsit versul patimilor Domnului Htos constător din 24 strofe. Autorul — nu se iscălește. Versul sună așa:

- O Troiță sfântă și nedespărțită
Tatăl, Fiul, Duhul în tri fețe unul
Neavând început în veci nici sfârșit
Nici șie asemene în ceriu și în lume.
- Fire nezidită și nepipăită
Înaltă neajunsă și în prejur nescrișă

- Dumnezău cel mare decât toți mai tare
Cel din veci laudat, proslăvit neîncetat.
3. Pe noi din fărnă cu a sa sfântă mână,
Cu trup viu neau zidit și neau insuflețit,
Și neau sălăluit în raiul cel iubit
În dulce grădină dândunio supt mână.
  4. Numai dela un pom a fost oprit pă om,
Casă să zmerească pe el să'l mărească,
Iară ticălosul om ne norocosul,
Prin șearpe înșelat, de muere îndemnat
  5. Porunca au călcat când din pom au gustat
Tare sau osândit și din raiu sau gonit,
Blăstăm și-au sârguit, moarte agonisit,
Cu pâne cu durori a trăi cu sudori.
  6. Intre dobitoace până ce sa întoarce,
Înapoi în pământ din care sau zidit,
Multă vreme trecând Dumnezeu așteptând
Să să pedepsească ca să să cunoască.
  7. De loc nu ia certat, ce des iau cercetat,
Pă buni șocotindui, iar pă răi certându-i,
Cu apă cu potop, din ceriu cu groznic foc,
Ca să nu trăiască viață porcească.
  8. Dar dacă sau plinit vreme cea de demult,
Cea de proroci zisă în sfințe cărți scrisă,
Au trimis Dumnezeu pre iubit fiul său,
Cel din Tatăl născut ce nau fost sa făcut.
  9. Duhul sfânt pogorând pre Fecioara umbrind,
Fiul sau zămislit om de plin sau făcut
Din sfânta Mariie asemine mie,
Numai fără păcat născând fără bărbat.
  10. Vecinicul împărat sărac sau arătat
Flămânzind, însetând, foarte mult ostenind
Trizăci și tri de ani, treind între tirani,
Ocărit, suduit, ca îndrăcit hulit.
  11. Mai pe urmă sa dat rob ca un vinovat,
Vicleanul ucenic vinde pe cel vecinic,
Cu trizăci de arjinți, jidovi cei cumpliți
Pe Domnul cumpără, ludii banii numără.
  12. Prin o sărutare foarte înșelătoare,
Legându-l îl căznesc, scuipindul îl hulesc,
Kaiafa cu Irod cu tot răul norod,
Și Anna cu Pilat fărde lege îl bat.
  13. Vitejii împletec și cununa gătesc
Nu din flori sau din crini, ci din îngimpoși spini.
Cununa îngimpoasă pă cap o apasă,
Creștetul cel curat, o! spinii cum lau spart.
  14. În dreapta trestie îi da ca să îiie
Crai de bajocură din dânsul făcură
În genunche căde (a) fața acoperă (a)
Zic lui să găciască cine săl lovească.
  15. În haină de ocară încă l îmbrăcară
Ca pe un netrebnic, de graț nevrednic,
Pilaf ispitește vină nui găsește,
Jidovii cu toții stau ca săl dea morții.
  16. Și cei neputincioși ce i făcu sănătoși
Toți cu un glas strigă viața i să stingă
Pe tălhariul vestit, Varava cel cumplit
Îl pofțesc slobozit pă Htos răstignit.
  17. La amar stâlp legat fără milă îl bat,
Pilaf il arată la gloată turbată,
Nui milostivire la ce(a) potrivire
Mai vartos toți cască, să să restignească.
  18. Cu cruce pre mare cea din în spinare
Îl trag la Golgota să și plinească pofta,
Pe cruce cusură cuiu-și împunsură,
Prin mâni prin picioare cuiu-și fac cărare.
  19. Crucea îndreptează, înalt o așază
În pământ i o inping ranele isă inting,
O! ce gre durere, o amară hierie
Gusta Domnul Htos, pentru a nostru folos.
  20. Nau putut să rabde să nu să deznoade,
Cele tari urzături dnezăești făpturi,
Ceriul și pământul și au mutat vejmântul,
Și și-au tras razele de jele soarele.
  21. Supt gre întunecare, pământul cel mare
Cu totul sau clătit, petrile sau plesnit,
Biserica au sămțit răbdare celui sfânt
Mulți morți din mormânturi sau arătat marturi.
  22. Moarte Stăpânului, jelnice fapte a lui
Cele tari de fire arată sămțire
Noi neamul omenesc din sânul cel ceresc
Am adus pă Htos spre patimi acum jos.

23. A noastre păcate traseră la moarte
Isus cel pre dulce spânzură pă cruce
Sloboade glas jelnic la tatăl cel vecinic
Ca cum ar inputa patima aceasta.
24. Căci il lasă n moarte să să ncrează n gloate
Că a nostru păcat la patimă lau dat,
Cum adeverează alt glas ce urmează
Când cere ertare cu drea(p)ta ce tare!

Intreg versul e scris cu o deosebită grijă, cu slove minunate, cari denotă, că cel ce li-a pus pe hârtie (probabil preotul) a avut o scrisoare bărbătească foarte frumoasă.

Pe altar o icoană frumoasă (Fecioara cu Isus în brațe), pe dosul ei e scris: Procurat din lăsământul Anei Mátyás în a. 1903.

Termin cu »sfătul« din Terebești: cesta are un metod special de-a stinge luminile: ridică o țeve de trestie (peste 1 mtr. de lungă) la flacăra luminii, cu un capăt la gura sa și vezi că a »murit lumina« într'o clipă! Simplu și bun. Și încă și — eftin.

Giorocuta.

Pr. Aurel Papiu.

Monografia parohiei Peceiu, din județul Sălaj.

III.

»Ce se ține de dotațiunea preoțească de pe acele timpuri de jale, știm dintr'o scrisoare a episcopului Varlaam dela anul 1688, că s'a îndatorat tot capul de familie, ca să dea pe seama preotului românesc: o clăie de grâu și una de ovăs, și o zi de coasă și alta de secere până în seară, în ziua de Sân-Petru un caș. Cine nu are oi, să plătească prețul cașului în ziua de Paști cu doi potori. De botez 12 bani, de cununie 12 bani. Reparaturile la casa preotului să le facă satul, și cum direg biserica așa sa grijească și de casa popilor. Asupra preoților românești, satele să nu pună mai mari greutăți decât pe preoții altor confesiuni, și vitele lor să nu poată fi folosite la forșpon-turi (prejunctură) fără știrea pișpecului (superintendentului maghiar), al craiului și al vlădicei«. (Bunea, Vech. episcopi rom., p. 140).

»Aceste hotărâri au fost aduse altcum de superin-tendentul maghiar de pe atunci Horti István, împreună cu »țara«. Că pusu-s'au în practică, ori nu, aceste hotărâri, nu se știe. Eu cred, că au rămas numai pe hârtie. Destul, că după ce mitropolitul Varlaam a avut sub jurisdicțiunea sa și comitatele Crasna și Solnocul de mijloc, adecă Sălajul de azi, dacă s'ar fi pus în practică hotărârile de mai sus, atunci s'ar fi aplicat și pentru preoțimea română din Sălaj și așa am avea cele dintâi date cu privire la dotațiunea preoților români.

»Cătră sfârșitul veacului al 17-lea, biserica ro-mână din tot Ardealul și așa și cea din Sălaj, era aservită cu totul bisericii calvine, cu atât mai vartos, că comitatele Crasnei și Solnocul de mijloc, până în zilele noastre, au fost cuibul celor mai puternice fa-milii feudale de legea calvină. Familiile Bánffy și

Wesselény stăpâneau partea preponderantă a iobagilor români. Credința și legea strămoșească a românilor era infectată în mare parte de doctrinele religiunii calvine atotputernice în țară, și dacă prevedința Divină nu dispunea altcum, se apropia nimicirea totală, atât a bisericii, cât și a națiunii române» (Sch. mon. a Săl., pag. 36—37).

La soborul cel mare, ținut în 5 Septembrie 1700, la Alba-Iulia, când s'a decretat unirea românilor cu sfânta biserică a Romei, au luat parte și 3 protopopi, din Sălaj, fiecare cu preoții tractului său. Protopopul Andreiu din Șimleu s'a prezentat la sinod însoțit de 24 preoți, dintre cari vreunul se poate să fi fost și din Peceiu, deoarece și această parohie aparținea pe acele vremi tractului protopopesec al Șimleului.

»Românii din Sălajul întreg au îmbrățișat la anul 1700 unirea cu biserica romano-catolică», însă »luptele de desbinare confesională între românii sălăgeni se pare a fi început, ca și în alte ținuturi, la instigația streinilor, îndată după unire, și au durat până pe timpul marelui arhiepiscop Grigorie Maior, care făcând vizitațiuni canonice prin Sălaj, în urma popularității sale celei mari, ce-o avea, născut fiind în comuna Săcăuad din Sălaj, prin anii 1775—1776, i-a întors pe români iarăși în sinul bisericii unite, întârziind astfel unirea în Sălaj până în zilele noastre» (Sch. mon. a Sălajului, pag. 30—40).

La anul 1715 iobagii, cari locuiau acest ținut, n-mai putând suporta pofta nesațioasă a baronesei Sofia Báthory din Șimleu, au fost siliți să părăsească casele lor și să fugă, cu femeii și copiii, în Munții Meseș și Rez, unde s'au adăpostit, timp de 5 ani, de ura nemiloasei vipere.

Crezând sârmanii, că după atâta timp vor scăpa de mâna ucigașe, la anul 1720 s'au coborât iarăși din munți, pe la vetrele lor părăsite, însă așa se vede, că în acest timp doamna Sofia Báthory și-a adus alți locuitori pe aceste plaiuri, căci comuna era locuită deja de 22 de familii de iobagi noi, din cari 9 erau familii ungurești, iar 13 românești. Astfel stând lucrurile, numărul sufletelor se ridică în scurt timp la 198, dintre cari 117 români și 81 unguri.

Dela anul 1723 se găsește o Evanghelie în Biserica din Peceiu, tipărită cu litere cirilice la *București* și tot cam de-atunci, se pare, că și parohia Peceiu a căzut pradă uneltirilor dușmănoase ale vrășmașilor unirii românilor cu biserica sfântă a Romei, căci la anul 1733, când se face conscripția, sub episcopul I. Micu Clain, aflăm că parohia Peceiu, numită pe atunci Pecsij, care aparținea protopopiatului Șimleu-Boian, număra 30 de familii românești, cu 150 de suflete, cari aveau de preot pe Popa Gavrila (Gabor), neunit, adică gr. or., fiind unul din cei opt preoți neuniți, aparținători pe atunci protopopiatului Șimleu-Boian, în vreme ce restul de 21 preoți, ai acestui protopo-

piat, erau uniți. Tot în conscripția din 1733 se află înscris, că parohia română neunită Pecsij avea casă parohială și *biserică*. Încă un fapt, care ne îndreptățește să excepționăm notițele din Șematismul de Gherla, din 1900 și 1914, că biserica din Peceiu ar fi edificată în anul 1750, în loc de 1587, care-i data precisă a edificării!

Casa parohială nu se știe, însă, când s'a edificat. Fapt e, că la 1773 exista și casă parohială, în care locuia Popa neunit Gavrila (Gabor). Nu peste mult, însă, parohia Peceiu trece iarăși la unire, așa că dela anul 1741, locuitorii acestui sat au aparținut iarăși religiunii române-unite (greco-catolice), până la anul 1761.

Dela anul 1773 și până la anul 1808, cei 81 unguri din comună, se retrag în Crasna, orașelul apropiat, așa că anul 1808 o găsește în întregime românească, sau valachă.

La anul 1750, vicarul episcopesc Petru Pavel Aron, care administra dieceza de Făgăraș, în absența bunului episcop și marelui român Inocențiu Micu Clain, care era exilat la Roma, făcu o nouă conscripție a parohiilor de Alba-Iulia și Făgăraș.

»Din această conscripție apare, că Sălajul era împărțit, ca pe timpul unirei, în trei protopopiate, cu deosebirea, că comunele din comitatul Crasnei nu fac parte din nici un protopopiat din Sălaj, ci se înșiră la protopopiatul Jucului din comitatul Cojocnei. Prin urmare, Șimleul, care az ei sediul vicarial, pe la 1750 aparținea jurisdicțiunii vicarului din Juc, conform hotărârii sinodului din 1732 de sub Clain, în care se statorisc ca vicarul din Juc să aibă jurisdicțiune peste partea Transilvaniei, care se extinde dela granița Ungariei până la râurile Mureș și Arieș.» (Sch. mon. a Sălajului, pag. 50).

Peceiul, numit pe atunci Pecs, număra pe aceea vreme, 159 suflete, cari aveau o biserică (edificată pe o grădină proprie din comună), un preot, un cantor și un sfăt (crâsnic).

»Că românii din Sălaj perseverau în unire între anii 1750 și 1760, se vede și de acolo, că în sinodul din 1759, protopopul Crasnei făcu raport, că credințioșii săi n'au putut fi amăgiți să se lepede de unire prin vizitațiunea făcută de sârbii schismatici din Ungaria.» (Sch. mon. a Sălajului, pag. 56).

Mai târziu, însă, la anul 1761, se pare, că locuitorii din Peceiu recad iarăși la neunire, fiind converțiți de doi emisari de-ai lui Sofronie, cu numele Buteanu și Crăciun, cari cutreerând comitatul Crasnei, amăgeau poporul și o parte din cler cu promisiuni deșarte, pentru a se lepăda de unire.

Preot Valeriu Gregoriu Sima.

(Va urma).

